PERSOANELE (în ordinea intrării în scenă)
AFRODITA
HIPOLIT, fiul lui Tezeu şi al unei Amazoane
VÎNĂTOR, din ceata lui Hipolit
UN SLUJITOR
CORUL femeilor din Trezena
DOICA Fedrei
FEDRA, soţia lui Tezeu
O SLUJITOARE
TEZEU, regele Atenei şi al Trezenei
CRAINICUL
ARTEMIS
Femei din suita Fedrei, bărbaţi din garda lui Tezeu
scene,
deasupra palatului.

AFRODITA

Eu sunt zeiţa Kypris[1], cinstită pretutindeni de muritori si în tăria cerului. Numele meu nu e lipsit de slavă, îi ocrotesc pe toţi acei ce locuiesc din Pont pînă la stîlpii lui Atlas[2] si văd lumina soarelui, închinîndu-se puterii mele : însă pe cei ce mă înfruntă plini de îngîmfare, îi surp. Nu e scutit nici neamul zeilor de-o slăbiciune : se bucură să fie preamărit de oameni. Voi face cît de cu-rînd să răsară adevărul spuselor mele.

[1] Vezi p. 47, n. 2.

[2] Pontul Euxin, adică Marea Neagră, la răsărit şi ţărmul atlantic, străjuit de coloanele lui Heracles, adică de Gibraltar, la apus, erau socotite în secolul al V-lea marginile din urmă ale „spiţei muritorilor". Pentru helen lumea Mediteranei era însăşi Lumea. Dincolo de Marea de Răsărit şi de Oceanul de Apus se
• întindeau tărîmuri necunoscute, pustii sau locuite de fantasme şi monştri.

.,,._.,.,,. ……,.,..,,,,.,—*-

0_. ^.-u-ii/ur ai pămîntuîui Trezenei ' rnă înv. v^rr"-—-ftuîeşte că aş fi cea mai rea dintre puterile oeresf[1]" Hiftolit, fiul lui Tezeu, născutul Amazoanei, ucenicul *'h* • Piteu cel curat cu inima[2]. El respinge desfătările dra * gostei şi se lipseşte de nuntă.

In schimb o cinsteşte pe sora lui Phoibos, pe Arternis fiica lui Zeus, asezînd-o mai presus de orişice durnne' zeire [3]. Prin verdele pădurii de-a pururi însoţind fecioara cu haita lui cea sprintenă, goleşte pămîntul de sălbăti-,' ciuni, într-o tovărăşie prea înaltă pentr-un muritor. *Nu~i* pizmuiesc pentru aceste vînători. De ce as face-o ?

[1] Cetate în Argolida, în golful Saronic.

[2] După tradiţia generală, Tezeu, cel mai faimos erou al Aticei şi unul dintre primii săi regi, s-a născut la Trezena, din Egeu, el însuşi basileu al Atenei, şi Aithra, fiica lui Piteu, maimarele Trezenei. O altă tradiţie, mai tîrzie dar mai îndestulătoare pen- -. tru orgoliul atenienilor, îi atribuie obîrşie divină, socotindu-1 fecior al lui Poseidon, zeul care împreună cu Palias Atena domnea pe Acropole.
Vlăstarul, fie că a fost omenesc, fie dumnezeiesc, a copilărit şi s-a înălţat la Trezena, sub grija bunicului său matern Piteu, care era lăudat pentru multe însuşiri preţuite de greci : smerenie, înţelepciune, elocvenţă şi darul profeţiei. Ulterior, „propaganda" ateniană a izbutit să facă din Tezeu simetricul şi aproape egalul lui Heracle, eroul prin excelenţă dorian. Luptele, isprăvile, binefacerile, întemeierile şi dragostele lui sunt fabuloase *:* una dintre acestea e expediţia împotriva Amazoanelor. Din înfruntarea cu războinicele septentrionale, regele Atenei s-a ales cu o soţie, primită drept răsplată pentru biruinţă sau răpită prin vicleşug. Din unirea cu Amazoana captivă a luat naştere Hipolit. Nunta silnică a mamei, regină şi fecioară, va fi avut o pondere psihologică în existenţa fiului, ale cărei urmări le luminează drama lui Euripide.

[3] Hipolit, moştenind de la Regina Amazoanelor patima pentru vînătoare şi pentru întrecerile bărbăteşti, o venerează prin munţi şi prin păduri numai pe Artemis, sora Strălucitorului Apolo, divinitatea neprihănirii şi a elanurilor cinegetice, neluînd-o în seamă pe Afrodita iubirii proslăvită în Cipru.

par pentru faptul că m-a jignit chiar astăzi îl voi f jepsi pe Hipolit ^. Am pregătit cu grijă de multă vreme Kjea Şi [nu]~i nevoie*să mă ostenesc prea mult. Din casa Ini Pii-[eu]> odinioară, Hipolit a descins în pămîntul lui [pandion, să privească şi să ia parte la sfintele misterii [2]. Atunci 1-a zărit Fedra, nobila soţie a tatălui său[3], si Lrin urzelile mele, inima ei a fost năpădită de o dragoste Mistuitoare. Şi înainte de a veni aici, în ţara Trezenei, ea, pe Acropole, stînca zeiţei Pallas, mi-a ridicat mie, Afrodita, un templu cu vederea spre locul acesta, spre

[1] Prin ignorarea cu bună ştiinţă a stihiei dragostei, Hipolit se face vinovat de *hybris.*
[2] După ce, asemenea tatălui său, a crescut la Trezena, avîn-' du-1 drept dascăl de înţelepciune tot pe străvechiul Piteu, Hipolit
a întreprins o călătorie pioasă în Atica, ţara legendarului basileu Pandion, şi a fost iniţiat în rnisteriile eleusine.
[3] Căsătoria lui Tezeu cu Fedra, prinţesă din casa monarhilor de la Cnossos, este urmarea unei alte răsunătoare aventuri : călătoria în Creta şi uciderea Minotaurului, întîmplările depănate în legătură cu aceasta exprimă în zarea mitului dezagregarea tha-lassocraţiei minoice si pătrunderea seminţiilor helenice în insule. Dintre copiii născuţi de Pasiphae prolificului Minos, Fedra — sora AriaSnei şi a lui Deucalion —• a fost cea mezină. Pe lîngă aceştia, regina dăduse viaţă Minotaurului, rodul monstruos, nefiresc, al legăturii sale blestemate cu taurul trimis de divinitate. Din clipa cînd Tezeu descinde în marele ostrov de la miazăzi, Ariadna se îndrăgosteşte de „marinarul" atenian şi îi înmînează ghemul mîntuitor, pe firul căruia scapă din închisoarea Labirintului, după omorîrea Minotaurului. Povestea se supune în întregime arhetipului : *Eroul* nimiceşte *Fiara,* într-un spaţiu opac, inextricabil, cu ajutorul *Frumoasei îndrăgostite.* Perechea se izbăveşte prin fugă, nupţiile clandestine se consumă în larg, pe mare, apoi Mirele îşi părăseşte Mireasa, adormită în necunoscutul insulei Naxos. în cele din urmă, Sora *Mezină* ajunge ultima soţie legitimă a Eroului, deşi mitul nu indică limpede pe ce cale, poate printr-o tocmeală a *Fratelui* (Deucalion). Din căsătoria lui Tezeu cu Fedra au înflorit doi băieţi, Acamas şi Demophon, care, după o tradiţie posthomerică, au luat parte în generaţia următoare la războiul troian. Vezi p. 10, n. 1.

------,. ,^itic, uare *sa-i* aducă an
de Hipolit[2]. Dar, după ce Tezeu, spre a se spăla prin de sîngele vărsat al Pallantizilor[3], a părăsit Atena mîntul lui Kekrops, şi-a plutit cu soţia pînă în ' meleaguri, în care îndură vreme de un an sur sărmana Fedra suspină, străpunsă de boldurile i şi se iroseşte în tăcere. Nici unul din oamenii casei cunoaşte boala.
Insă această dragoste nu trebuie să se mărginească l atît. Am să-i descopăr lui Tezeu adevărul, am să-1 scot la lumină. Şi pe tînărul acesta, care se războieşte cu mine îl vor ucide blestemele tatălui său, prin puterea luj. p0" seidon, regele mării ; el i-a făgăduit lui Tezeu, -drept aleasă răsplată, să nu lipsească în a-i împlini pînă la trei rugăciuni [4]. Iar Fedrei, deşi renumele său va fi mîntuit îi va fi dat să-şi piardă viaţa ; căci gîndul la nenorocirea ei nu mă va împiedeca să le hărăzesc duşmanilor mei 0 răzbunare, spre împăcarea slavei mele.
Dar iată, se întoarce Hipolit, fiul lui Tezeu, să afle aici odihnă după isprăvile vînătoreşti. Ii voi lăsa locul

[1] După Diodor din Sicilia (IV, *62)* citat de H. Weil : „Fedra a clădit un templu pe coasta Acropolei ; de acolo ochii se îndreptau spre Trezena." Intr-adevăr, privirile pot să străbată uşor, peste claritățile Golfului Saronic, depărtarea de 50-60 km care desparte înălţimile Acropolei de ţărmul Argolidei.
[2] Se pare, după o scholie a *Odiseii,* că acel templu se numea *Hippolyteion.*
[3] Aluzie la episodul luptei pentru putere dintre Tezeu şi uzurpatori, cei cincizeci de fii ai lui Pallas, fratele lui Egeu, deci verii moştenitorului firesc. Prin uciderea Pallantizilor, învingătorul s-a pîngărit pe sine şi pămîntul sacru al cetăţii întemeiate de Kekrops. Spre a se spăla de această sîngeroasă contaminare, Tezeu şi Fedra s-au supus de bună voie unui exil expiator de douăsprezece luni la Trezena, oraşul de leagăn al regelui,şi al primului său fecior. Vezi p. 215, n. 2.
[4] Stăpînul atotputernic al mărilor şi ocrotitorul Atenei i-a promis lui Tezeu darul celor trei împliniri cînd acesta a izbutit să stîrpească istmul Corintului de tîlhari şi răufăcători.

itaşi, care mai va iiliiiuii ,,,._
ştie că porţile lui Hades îi stau acum deschide, ca Astăzi priveşte pentru ultima oară lumina. fr-odita dispare.
Intră Hipolit *în straie de vînătoare, pur-*
af
(,-,
dispare. *Intră* Hipolit *în strae e ,*
mină o cunună de flori. E însoţit de vînători şi de un slujitor bătrîn.)
HIPOLIT
Urmaţi-mă, urmaţi-mă Lăudaţi cîntînd pe 'fiica din cer a lui Zeus, ocrotitoarea noastră, Artemis.
VÎNĂTORII
Sfîntă, sfîntă, o, *preacinstită,*
mlădiţă-a maimarelui zeilor,
slavă ţie, slavă, curată Artemis,
fiica *lui Zeus şi a divinei Leto,*
o, preafrumoasă fecioară,
ce locuieşti în cerul larg,
la curtea regescului tău părinte,

în sălaşul lui Zeus,
cu totul din aur l
Slavă ţie, cea mai frumoasă,
o, cea mai frumoasă fecioară olimpiană,
Artemis !
HIPOLIT
(aşezînd cununa de flori pe statuia zeiţei Artemis) Stăpîna mea, ţi-am împletit cunună de flori culese dintr-o pajişte nepîngărită, unde păstorul n-a cutezat niciodată să-si mîie turmele la păscut, unde-,nici fierul n-a umblat, nepîngărită pajişte cutreierată }n faptul priţ-măverii, numai de albine! Acolo undele SfielW înrourează florile, pe care pot să le culeagă doar- cei al/^ror suflet,
241
____^v, acont, 'prffi" înluşi harul firii, tînjeste <->**
cuminţenie deplina ; cei necuraţi nu au îngăduinţa [1]
O, scumpă stăpînă, primeşte, din mîinile mele nice, cununa aceasta-nchinată pletelor tale de aur *!* mie dintre muritori îmi faci darul de cinste să m; în tovărăşia ta, să stau rfp T-«-KJS -
rtlor-n^'! - T
II"
•Ui
^sul fd^r cSpuî ta? Vt[6] r? - «n^lV? "^^^1^^^-
Domnul meu - Y[N] SLUJTM^'
sPunem stăpîni - nu^TT* Z6ilor se cuvine să , la mine ? nu vrei sa primeşti un sfat bun £
,,. HIPOLIT
Flre?te, Altfel ^ Părea ,,e!ntelept.
SLUJITORUL o datină
•
statornicită
printre
^-c.cev.ealr^e.n^eata,
' Hinolit î^„.-„ ... , .
a a
' Hipolit învie tabloul pur al unei naturi sacre, virginale, oblăduită de Artemis, neîngăduită profanului, asemănătoare crîngului sfînt al Eumenidelor din Oedi'p *la Colonos.* Atît invocaţia vînătorilor, cît şi devoţiunea lui Hipolit sunt înconjurate de nimbul tainic al unei evlavii senine, încă Wilhelm Schlegel celebra trăsăturile ciudate, aproape esoterice ale personajului, re-cunoscînd în frumuseţea lui „feciorelnică şi eroică, imaginea mamei sale, Amazoana, şi răsfrîngerea Artemidei într-un muritor". Mai apoi Jules Girard în *Le sentiment religieux en Grece (III, 3),* notînd orfismul lui Hipolit observă că „între el şi divinitate se înfiripă o legătură sfîntă şi limpede, care îl înalţă deasupra condiţiei omeneşti. El nu aprinde o tămîie grosolană pe altarele scumpei sale zeiţe, ci îi închină prinos de flori proaspete, culese din pajişti ferite, înmuiate de rouă mistică a Sfielii... E o plăsmuire cu totul grecească amestecul acesta, această unire intimă dintre natura fizică şi natura morală..."
242
l SLUJITORUL
Datina porunceşte să urîm trufia şi neprietenia faţă je semeni.
HIPOLIT
Pe bună dreptate ; care om trufaş nu-i vrednic de ură ?
SLUJITORUL
Şi nu este un har să fii cu sufletul deschis faţă de toţi ?
HIPOLIT
Un har minunat si un cîştig, dintr-o măruntă osteneală.
SLUJITORUL Dar printre zei nu crezi că lucrurile stau la fel ?
HIPOLIT La fel, deoarece noi oamenii urmăm rosturile zeilor.
SLUJITORUL Atunci de ce nu te rogi unei zeiţe preamărite ?
HIPOLIT
Cărei zeiţe anume ? Bagă de, seamă, gura ta să nu grăiască în deşert *l*
SLUJITORUL Afroditei, care se-nalţă aici, în pragul casei tale.
HIPOLIT Sunt neprihănit şi îi dau bineţe doar de departe.
SLUJITORUL Ea totuşi este preamărită si însemnată printre oameni.

HÎPOLIT Fiecare, oameni sau zei, ne alegem unii pe alţii.
243
Iţi urez fericire şi un cuget plin de cuviinţă.
HIPOLIT Nu-mi plac zeii cărora trebuie să li te închini noapt
SLUJITORUL Fiul meu, e datoria noastră să-i cinstim pe zei.
HIPOLIT
.
Purcedeţi voi, însoţitorii mei, intraţi în casă, pregătiţi de prînz. Este plăcut, după vînătoare, să ai o masă încărcată. Ţesălaţi-mi, de asemenea, caii ; vreau să-i înham la car, după ospăţ, să-i deprind la fugă întinsă. Iar Afroditei tale, îi urez să rămînă cu bine \
(Hipolit intră în palat însoţit de vînători.)
SLUJITORUL
Noi nu vom rătăci pe drumul acestui tînăr, ci. cu toată smereniă~de cuviinţă unor sclavi, ne vom închina, stăpînă Kypris, în faţa chipului tău. Rugămu-te să fii îndurătoare cu cel pe care neastîmpărul vîrstei si sîngele fierbinte îl împing să rostească vorbe deşarte ; fă-te că nu îl auzi. Zeii trebuie să fie mai înţelepţi decît muritorii. *(Slujitorul se închină la altarul Afroditei, apoi pleacă. Intră prin dreapta Corul femeilor din Trezena.)*
CORUL Strofa II
• *..f ,L'a stinca de pe malul mării*
!*•; *' prin care curge din adîncul*
[1] Răspunsurile lui Hipolit, cînd semeţe, cînd ironice, privitoare la cultul Afroditei, reprezintă tot atîtea accente de *hybris,* Sn contrast cu atitudinea deschisă; umilă şi didactică a sclavului, care încearcă să-şi aducă stăpînul la recunoaşterea adevărului comun printr-un dialog aproape socratic. __
244
ne *umplem* amforele, iată " ^ şedea o prietenă de-a noastră, clătind ueşminte de porfiră în rouă undelor ţîsnite, uscîndu-le *pe caldul* .spate al lespezilor însorite. Ea ne-a uestit întîia oară despre durerile stăpmc?.
Antistrofa I
j Cum zace lîncedă de boală în aşternut, ascunsă-n casă, si cum marama îi umbreşte, subţire, pletele de ;aur. E-a treia *zi de cînd'se spune că gura* ei dumnezeiască a stat lipsită de priffcsul Demetrei — blîndul trup al plinii. Sărmana Fedra, copleşită de suferinţa ei ascunsă, ar vrea să-şi afle împăcare f în portul întristat al morţii.*
-*~-Strofa H
Si totuşi, gingaşă femeie,* nu ţi-au trimis turbare sfîntă Hecate, Pan sau Coribanţii , slăuiţi si nici Kybele, Mama - -cinstită pe-nălţimi de munte [1].
[1] Căutînd să afle cauza bolii reginei, corul înşiră unele divinităţi, c&re aveau faima de a stîrni în oameni accesele de nebunie, sfintele razne. Muma zeilor, marea zeitate mamă, soţia Timpului, cea adorată în locuri înalte şi numită Kybele în Fri-
245
Şi iară, nu eşti mistuită nici pentru că, uitînd să-i arzi belşug de turte pe altare, ai fi jignit-o pe Dictynna [1] cea spornică la vînătoare, care străbate peste mare, umblînd pe creste de talazuri, prin spuma undelor sărate !
Antistrofa II
Poate că soţul tău, stăpînul Erehteizilor [2] de *seamă,*
, era obiectul unui cult orgiastic în care slujeau preoţii săi coribanţii. Pan, zeul pastoral născut în paşnica Arcadie, se spune ca isca uneori spaime contagioase şi fugi printre oameni şi animale (panica). Hecate, care la Hesiod este o divinitate puternică, luminoasă şi în imnul homeric *Către Demetra* apare ca zeitate' htoniană, mai tîrziu îşi schimbă trăsăturile, devenind zeiţă lunară dar nu a clarului de lună ci a astrului învelit în nori — ocrotitoarea vrăjitoriilor nocturne, pîndind la răspîntii, în locuri respingătoare, în sincretismul grec, Hecate joacă un rol de seamă 5[1] se confundă[6] uneori cu Artemis, care poartă de asemenea nu-[me]le de „cea care atinge departe" sau „cea care atinge după bu-[nu]l plac." Miturile orfice o aşează chiar în centrul lumii, ca pe un suflet universal.
[1] Divinitate străveche de obîrşie minoică, totodată celestă Şi htoniană, virgină şi mamă. în perioada helenică a fost asimilată îndeobşte cu neprihănita Artemis. Pausanias vorbeşte despre [0] nimfă din Creta credincioasă Artemidei pe nume Brito-martis („Dulcea Fecioară") de care s-a îndrăgostit legendarul Mi-nos. Fiind urmărită de neistovitul amant timp de nouă luni, prin munţii şi prin văile insulei, într-o bună zi şi-a dat seama că va fi _ capturată. Atunci a sărit în valuri de pe ţărmul stîncos al mării, dar a fost prinsă şi izbăvită în plasa unor pescari, de unde Şi epitetul Dictynna, adică „Fiica Năvodului" *(diktyon* — năvod). Se poate susţine că în această versiune

pogorîrea în valuri are înţelesul unei ordalii, a unui salt ritual întru demonstrarea fecioriei sau a nemuririi.
[2] în poezia elină atenienii supt denumiţi adesea "fii ai lui Erehteu. Acest al şaselea basileu mitic al cetăţii ar fi întemeiat misteriile de la Eleusis.

răznit de vatră, se ascunde în aşternut necunoscut culcuşului tău de nevastă. Sau poate vrun corăbier, pornind din Creta, a plutit pînă în portul nostru, cel mai prielnic oamenilor mării, să-ţi dea, regină, ştire despre un doliu, care te leagă de pat, cu inima strivită.

EpodS

In trupul firav al femeii,
cel veşnic bîntuit de chinuri,
adesea naşterea scorneşte
o turburare şi o grijă
care îi rătăceşte mintea.
Si noi în pîntec am simţit
acele răbufniri ciudate.
Rugămu-ne Ocrotitoarei
femeilor ce stau să nască,
uranienei şi arcaşei
Artemis, vrednicei de slavă ' în ceata zeilor de-a pururi l
(Se deschide poarta din mijloc a palatului şi se iveşte Fedra, sprijinită de doică. Slujitoare aduc în scenă un pat pe care se aşează şovăind regina bolnavă ^.)

CORIFEUL

Priviţi, bătrîna doică vine , aducînd-o pe Fedra înaintea porţii palatului. Un nor mohorît îi pluteşte peste sprincene.

[1] Eroina întinsă pe pat, doica şi însoţitoarele erau eduse în faţa spectatorilor cu ajutorul *ekkyklemei.* Vezi p. 140, n. 2.

Vai, sufletu-mi se zbuciumă să afle răul ce mistuie trupul reginei si-i veştejeşte făptura !

DOICA

O, chinuri ale omului, o, boli cumplite !
Ce să fac pentru tine şi ce să nu fac ?
Iată această limpezime,
iată, strălucitor, văzduhul aces'ta l
Patul durerilor tale, în care te mistui,
ţi l-am adus înaintea palatului.
Neîncetat pofteai să te scoatem aici
dar grabnic vei cere, nerăbdătoare,
să te întorci în iatac.
Atît de grabnic se schimbă dorinţele tale.
Nimic nu îţi place.
Te mîhneşte ceea ce ai,
în schimb tînjeşti după ceea ce n-ai.
Mai bine să fii bolnavă,
decît să-i îngrijeşti pe suferinzi.
Bolnavul are doar suferinţa,
pe-ngrijitor îl apasă
amărăciunea inimii
şi cazna braţelor, istovitoare.
Vai, traiul omului se ţese din dureri
si chinurile-i curg fără-ncetare !
Oare se află alt sălaş
mai scump decît viaţa ?
Cunoaşterea lui se ascunde
în nori şi întuneric.

Vai, din păcate ne atîrnăm
de tot ce luceşte pe faţa pămîntului!
Nu cunoaştem nimic despre o altă viaţă,
cele de sub pămînt ne rămîn tăinuite,
şi vieţuim la-ntîmplare,
amăgiţi de poveşti.
248
FEDRA *(înălţîndu-se în pat)*
Ridicaţi-mi trupul. Sprijiniţi-mi capul.
Sunt frîntă, dragele mele,
parcă mi se desfac mădularele.
Prindeţi-mi, roabelor, mîinile mele subţiri!
Vălul acesta care-mi acoperă fruntea mi-e greu.
Daţi-l de-o parte.
Lăsaţi-mi părul să-mi cadă pe umeri.
DOICA
Alină-te, copilă, nu te frămînta
şi nu te zbuciuma.
Răbdarea şi aleasa împăcare
te vor ajuta să-nduri mai lesne boala,
căci soarta omului e^ suferinţa.
FEDRA *(cu accente de exaltare)*
Vai, vai, de ce nu pot să-mi astîmpăr
setea cu apa curată
scoasă dintr-un izvor de rouă,
şi să mă-ntind, să m-afund spre odihnă
la umbra plopilor,
in iarba poienii deasă ?
DOICA
Ce spui, fiica mea ?
Ce-i dorul tău de apă de izvor ?
Aici, aproape de turnuri, curge un fir de rîu,
la care ai putea să-ţi astîmperi setea.
FEDRA
Trimiteţi-mă spre munţi. Voi merge în codrul de pini, unde haita de dini sîngeroasă goneşte pe urma roşcaţilor cerbi.
249
O, cerule, mi-e poftă să ţip, să-i asmut,
să ridic, înainte de-a o zvîrli
pe lîngă pletele-mi galbene,
lancea tesaliană [1],
să-nalţ în mină suliţa
cu vîrf ascuţit.
DOICA
Copila mea, ce gînduri! De ce să-ţi pese atîta de vînătoare ? Nu mai grăi aşa înaintea lumii. Aceste cuvinte îţi dau de gol nebunia
FEDRA
Artemis, regina săratei Limne [2],
a locului de-ntreceri
pe care freamătă caii,
de ce nu mi-e dat, în cîmpiile tale,
să domolesc fugarii veneţi [3] ?
DOICA
Ce vorbă smintită ţi s-a desprins din nou de pe buze l Chiar adineaori tînjeai către munte şi te iscai vînătoare. 'lată, acuma pofteşti,

[1] După o anumită tradiţie, tesalienii ar fi întrebuinţat cei dintîi lancea.
[2] *Limne* se tălmăceşte prin „apă stătătoare după retragerea unui fluviu sau a mării, baltă, lac" (Bailly), -deci poate că Artemis era invocată aici ca „Doamnă a Lacului", înţeles urmat de Vella-cott. Pe de altă parte, se pare că la Trezena se afla un gimnaziu cu numele Limne, un manej unde Hipolit îşi antrena telegarii, în acest fragment liric am folosit „loc de întreceri" pentru „gimnaziu", cuvînt astăzi prozaic şi avînd cu totul altă semnificaţie.
[3] Veneţii crescători de cai erau un neam adriatic, din zona unde se va ridica mai tîrziu *Serenissima Republica.*

pe-aceste nisipuri ferite de valuri
să-mblînzeşti bidivii.
Ne-ar trebui un mare profet,
să ne spună, copilă,
ce zeu te stîrneşte într-una
şi-ţi tulbură mintea.
FEDRA *(cu emoţie stăpînită)*
Sărmana de mine ! Ce-am făptuit ?
Unde, unde m-am rătăcit, departe
de sănătoasele gînduri ?
Am fost o nebună.
Un zeu m-a împins în această sminteală,
Cită durere, sărmana de mine l
Doică, ascunde-mi iarăşi obrazul.
Roşesc pentru tot ce-am rostit.
Acoperă-mi faţa.
Din ochi mă năpădeşte plînsul,
ruşinea-mi turbură văzul.
îndată ce mintea mi se îndreaptă,
mă copleşeşte durerea,
dar şi nebunia înseamnă tot chin.
Atunci, mai bine să mori
fără să ştii de ce suferi.
DOICA *(acoperind-o cu un văl)*
îţi acopăr obrazul.
Dar vălul morţii
cînd va cădea peste trupul meu ?
Ce multe-arn învăţat
în viaţa mea preamultă !
N-ar trebui muritorii
să-ncheie unii cu alţii
decît prietenii cumpătate,

nu pmă *în adîncul sufletului lor,*
si legăturile dulci ale inimii
ar trebui să le poată
desface sau strînge uşor.
Dar cînd un singur suflet
îndură suferinţă pentru doi,
aşa cum eu mă căznesc pentru tine,
povara-i amarnic de grea.
Se spune că-n viaţă
o purtare din cale afară de dreaptă
aduce mai multe mîhniri decît bucurii
şi surpă curînd sănătatea.
La fel, socot că-ntrecerea măsurii
e vrednică de laudă mai mică
decît e maxima „nimic prea mult" [1]**,**
iar înţelepţii vor gîndi ca mine.

CORIFEUL credincioasă doică a reginei,
Bătrînă si credincioasă doică a reginei, vedem prea bine cît de jalnică e starea Fedrei, dar pricina bolii ei ne rămîne ascunsă. Am dori să te întrebăm şi să aflăm de la tine.
DOICA
Nu ştiu nici eu nimic. Am întrebat-o şi nu vrea să răspundă.
CORIFEUL Poate ştii cel puţin cum i-a fost începutul pătimirii.
DOICA Răspunsul e acelaşi la orişice întrebare : tace.
Doica, în meditaţia ei discursivă, cu iz de înţelepciune populara, citează vestita apoftegmă despre nedepăşirea măsurii, atribuită lui Solon din Atena, unul din Cei Şapte înţelepţi
252
CORIFEUL
Cît e de slabă ! Trupul cum i s-a topit!
DOICA
Nu-i de mirare. De trei zile n-a mîncat nimic.
CORIFEUL Fără voie ori pentru că a hotărît chiar ea să moară ?
DOICA Vrea să moară, să-şi pună prin foame capăt vieţii.
CORIFEUL Este ciudat că soţul ei îngăduie aceasta.
DOICA
Ea îşi ascunde suferinţa, nu se destăinuie c-ar fi bolnavă.
CORIFEUL Dar el, cînd îi priveşte faţa, nu-şi dă seama ?
DOICA
Tocmai se află-ntr-o călătorie, departe de pămîntul acesta.
CORIFEUL
Şi tu, de ce n-o sileşti să vorbească ? încearcă să scoţi la iveală pricina răului, a rătăcirii minţii sale.
DOICA
Am pus în mişcare totul şi n-am izbutit nimic, însă zelul meu nu va slăbi nici acum. Aflîndu-vă şi voi de faţă, vreau să-mi fiţi martore despre felul cum mă port la restrişte cu stăpînii mei.
(Se întoarce spre Fedra.)
253
.— .,,,,,..v ^.^-i-nuc. .nrcua-ie iarăşi mai blîndă, alungă în^ cruntarea sprîncenelor tale, limpezeşte-ţi gîndul întune~ cat. Eu, de ţi-am greşit adineaori, mă voi întoarce si-t~ voi înfăţişa temeiuri mai bune. Dacă te chinuie un răiî de nemărturisit, iată, aceste femei sunt gata să-ţi vină-n ajutor. Iar dacă turburarea ta poate să fie dezvăluită bărbaţilor, vorbeşte, ca să dăm de veste unor tămăduitori
(Clipe de tăcere.)
De ce taci ? N-ar trebui să păstrezi tăcere, draga mea ci mai curînd să mă îndrepţi, dacă am vorbit aiurea, sau' dacă spusele mele sunt cuminţi, să te potriveşti cu ele' Grăieşte, un singur cuvînt, aruncă-mi o privire, sărmana de mine !
(Adresîndu-se corului.)
Femeilor, zadarnică e toată rîvna mea. Mă aflu tot acolo unde eram înainte : neclintită în faţa rugăminţilor mele atunci, ea nu vrea să se-nmoaie nici acum.
(Din nou Fedrei.)
Ei bine, află 'totuşi — n-ai decît să rămîi la spusele mele mai neînduplecată decît marea — dacă mori, înseamnă că-ţi trădezi copiii. Ei nu vor moşteni palatul părintesc. Jur pe regina călăreaţă, pe Amazoana, care a născut un stăpîn pentru copiii tăi, un bastard cu ifose de fiu legiuit, îl ştii prea bine, pe Hipolit !
FEDRA *(cu durere)* Nu, nu !
DOICA
Aha ! Cu asta văd că te-am atins.
FEDRA
Maică, tu mă ucizi. In numele tuturor zeilor, te rog să nu-mi mai vorbeşti niciodată despre omul acela.
Vezi, mintea-ţi esm umpcu-t, ^.^ — ------
nu vrei să-i sprijini pe copiii tăi si să-ţi mîntui viaţa.
FEDRA Eu ţin la copiii mei, dar altceva îmi răvăşeşte inima.
DOICA Mîinile tale, fiica mea, sunt cumva pătate de sînge ?

FEDRA Mîinile mi-s curate, dar sufletul îmi este pîngărit.
DOICA Poate că unul din duşmanii tăi ţi-a făcut farmece.
FEDRA
Mă pierde o fiinţă dragă, fără voia mea şi fără voia lui.
,j
DOICA
Tezeu ! Nu cumva ţi-a greşit cu vreun păcat ?
FEDRA
Nu, nu ! Eu de nu m-as dovedi nicicînd vinovată faţă de el!
DOICA
Ce fel de taină îngrozitoare te sileşte să mori ?
FEDRA
Lasă-mă cu păcatul meu ! Nu am păcătuit faţă de tine.
DOICA
(îngenunchează si îi apucă mina)
N-am să te las, de bună voie. Dacă voi da greş, va fi din vina ta.
255
FEDBA
Ce faci ? Vrei să mă sileşti, te-agăţi de mîna mea ?
DOICA
(îmbrăţişîndu-i genunchii) Şi de genunchii tăi. N-am să mă mai desprind.
FEDRA
Biata de tine, va fi un chin să afli adevărul, va fi un chin...
DOICA
Ce chin poate fi pentru mine mai mare decît să te pierd ?
FEDRA
Mă vei pierde, fără îndoială, dar această moarte va fi spre cinstea mea.
DOICA
In tine nu e loc decît pentru nobleţe şi totuşi nu vrei să-mi împlineşti rugăminţile.
FEDRA
Caut o cale să-mi salvez nobleţea de ruşine.
DOICA Dacă-i aşa, cuvîntează şi cinstea ta va ţîşni sporită.
FEDRA
Pleacă, în numele zeilor, desprinde-ţi mîna de pe dreapta mea !
DOICA Niciodată, pînă nu-mi faci hatîrul ce mi se cuvine.
FEDRA ***(la*** *capătul durerilor)*
Mă-nduplec, n-am puterea să mă-mpotrivesc neprihănitei rugăminţi a mîinii tale.
256
DOICA
Acum voi fi tăcută. E rîndul tău să vorbeşti. *y ijjoica se* ridică. *Tăcere lungă. Fedra începe cu greu, copleşită de amintiri dureroase.)*
FEDRA
Mamă sărmană, mamă, ce dragoste pustiitoare ţi-a fost hărăzită [1] !
DOICA
Dragostea ei pentru taur, copilă, sau ce vrei să spui ?
FEDRA
Şi tu, nefericite, cea de-un sînge cu mine, soţia lui Dionysos [2] !
DOICA Ce ai, copila mea, de ce-ţi jigneşti întregul neam ?
FEDRA
Şi eu "a treia care pier, sub ce fel de soartă, urgisita de mine [3] !

[1] Pasiunea Pasiphaei, mama Fedrei, pentru faimosul taur alb este un motiv arhaic din izvoare minoice. In Creta prehele-nică Marea Zeiţă avea pereche un zeu satelit, soţ sau iubit. Putere totodată celestă şi terestră, acest dublu masculin, îmblînzi-tor al oamenilor şi stăpîn al leilor, apare ca întruchipare a fertilităţii şi a principiului umed, suflet al întregii existenţe. Vlaga lui creatoare împrumuta adesea înfăţişări zoomorfe. „Ca animal, este taur ; ca om, este Minos ; ca animal, om şi divinitate este Minotaur... Veşnic tînăr, zeul zămislitor este asociat nu numai cu zeiţa mamă, care 1-a născut, ci şi cu o zeiţă tînără, de seama lui. El este totodată fiul şi amantul, în chip de taur, unindu-se cu Pasiphae, naşte Minotaurul ; în chip de Minos o urmăreşte pe Britomartis. Mai apoi se va deghiza în Dionysos, ca s-o amăgească pe Ariadna. El face să prindă rod femeile şi cîmpurile. împreună cu zeiţa împarte belşugul, stăpîn al dragostei creatoare şi al vieţii eterne." (G. Glotz, La

civilisation egeenne, p. 292—3.)
[2] Ariadna, sora mai mare a Fedrei, cea părăsită de Tezeu la Naxos, şi-a aflat mîngîiere în braţele lui Dionysos.
[3] în casa monarhilor cretani exista, ca o adevărată trăsătură ereditară, înclinarea pentru dragostea oarbă, totală, deva s-, tatoare.
DOICA Mă înspăimînţi. Unde ţinteşte cuvîntul tău ?
FEDRA Răul meu se trage de acolo şi nu este ceva nou.
DOICA
încă nu ştiu cu nimic mai mult din cele ce doream să le aflu.
FEDRA
Vai, de ce nu poţi spune tu cuvintele pe care trebuie să le rostesc eu ?
DOICA
Eu nu sunt ghicitoare, să pot citi limpede gîndurile ascunse.
FEDRA Ce vor să înţeleagă oamenii prin iubire ?
DOICA
Cea mai dulce plăcere, fiica mea, dar si cea mai cruntă durere.
FEDRA
Deci nu mi-a fost dat să cunosc decît jumătatea iubirii.
DOICA
Ce spui, copila mea, iubeşti ? De cine te-ai îndrăgostit ?
FEDRA
De cine s-ar putea să fiu ? De el, feciorul Amazoanei...
!!
DOICA De Hipolit ? Ce vrei să spui ?
FEDRA
Tu i-ai rostit numele, nu eu [1].
DOICA
Vai mie, ce spui, Fedra ? Mi-ai frînt inima. Femeilor, \ *e* prea cumplit ! Cum să mai rămîn în viaţă ? Ziua-mi j este urîtă, vederea luminii-mi este urîtă !
(Cade la pămînt. Cîteva femei din cor vin şi o ridică.) Vreau să pier, lăsaţi-mă să cad într-o genune ! Moar-' tea-mi va fi adăpost împotriva vieţii. Rămîneţi cu bine. Eu nu mai sunt printre voi. Iată aici o femeie cu inima curată, care-i tîrîtă silnic de pacostea iubirii.
Kypris nu e numai o zeiţă : este ceva mai presus de •• zei, ceva mai mare, ea care ne-a pierdut : pe Fedra, pe *" mine şi această casă.
CORUL **Strofă**
Aţi auzit,
aţi ascultat
mărturisirea de neauzit,
plînsul reginei
şi cazna ei nebună ?
O, Fedra, de-am muri
înainte să-ajungem la rătăcirea
ce-ţi bîntuie inima !
Vai nouă, vai, vai,
cită durere, năpăstuite ce suntem J
O, *suferinţă, doica omenirii !*
Acum eşti pierdută.

[1] De teamă şi din superstiţie, Fedra s-a ferit să rostească numele nefast al lui Hipolit, lăsînd-o pe doică să-si pîngărească buzele şi să se expună, în felul acesta, mîniei divine.
259
Ţi-ai scos la iveală rana.
Ce-ţi va aduce — mai înainte să-apună —
ziua de astăzi ?
Ce săvîrşire nemaivăzută
se va petrece-n palat ?
De-acum este limpede soarta
spre care te mină Kypris,

o, Fedra, mlădiţa
nefericită a Cretei!
FEDRA *-(ridicîndu-se încet în picioare)*
Femei din Trezena, care locuiţi aici, pe pragul cel mai din afară al ţării lui Pelops [1], mi s-a întîmplat mai de mult, în lunga trecere a nopţilor, să mă întreb ce anume surpă traiul muritorilor. Rămîn încredinţată că dacă oamenii săvîrsesc răul nu e din pricina vreunui neajuns firesc al judecăţii lor, căci chibzuinţă multora *e* dreaptă. Iată cum trebuie să fie privit mai degrabă lucrul acesta. Noi cunoaştem binele, îl cuprindem cu mintea, dar nu ne dăm silinţa să-l înfăptuim : unii din moliciune, alţii, fiindcă punem înaintea virtuţii altfel de plăceri. Iar viaţa nu este lipsită de plăceri : taifasurile lungi, dulceaţa timpului pierdut, ispitele şi desfătările ruşinoase. Insă ruşinea e de două feluri : una fără de păcat, cealaltă spre povara caselor ; de le-am putea deosebi limpede între ele, nu am folosi aceleaşi litere ca să însemnăm două idei [2]. Fiind pătrunsă de aceste gînduri, nici o vrajă din lume n-ar fi putut să mi le spulbere şi să mă împingă la greşelile potrivnice.

[1] Trezena, ridicată în Pelopones, la capătul Argolidei, se ivea ca un prag pentru călătorul care venea pe mare dinspre Atena.

[2] în tălmăcirea acestui început de discurs, nu lipsit de obscurităţi, de o retorică deosebit de subtilă, dar atît de elină, am urmat sugestiile versiunii lui H. Berguin şi ale nuanţatului său comentariu.

260

Am să vă destăinuiesc drumul urmat de gîndurile *ftiele.* Cînd am fost lovită de iubire, n-am avut decît o singură grijă : cum să îndur această rană cît mai iru-flios. La început am chibzuit să tac si să-mi ascund boala. Căci nu poţi limbii să-i încredinţezi nimic ; ea ştie foarte bine să mustre gîndurile altora, dar nouă, înşine, nedo-jnolită, ne iscă numeroase necazuri. Apoi am chibzuit să-mi înfrunt nebunia, cu îndrăzneală, şi s-o răpun prin stăpînire de sine.

In cele din urmă, văzînd că nu izbutesc s-o învîng pe Kypris, am hotărît să mor. Mi s-a părut calea cea mai nimerită, si nimeni nu-mi va sta împotrivă. Nu vreau nici să rămînă ascunse faptele mele frumoase, nici să am prea mulţi martori pentru cele de ruşine. Ştiam că dorul meu, că boala dragostei mele mă acoperea de ocară, ştiam prea bine si aceea că eram femeie, ţintă pentru dispreţul tuturor.

De ce nu a pierit, ca o nemernică, nevasta care a purces, întîia, să-si necinstească patul căsniciei cu alt bărbat ? Din casele nobile răul acesta s-a răspîndit printre femei. Cînd stricăciunea are trecere la oamenii aleşi, *e* limpede" căjsecăturile îşi fac din ea o virtute. De asemenea urăsc femeile smerite în cuvinte, care se dedau în taină la îndrăzneli desfrînate.

O, Kypris, doamna mării, cum de mai cutează ele oare să privească în ochii soţului care le strînge în braţe, fără să li se pară că aud, îngrozite, cum bezna părtaşă şi pereţii odăii prind glas ca să le dea în vileag ?

Iată, dragele mele, de ce am hotărît să mor : nu vreau să fiu silită să-mi necinstesc bărbatul si copiii ce i-am născut. Vreau ca fiii mei, liberi, să poată cuvînta nestingheriţi şi să-nflorească în cetatea slăvită Atena, luminaţi de renumele bun al mamei lor. Căci omul, oricît i-ar fi de dîrză inima, se simte rob dacă e chinuit de gîndul că părinţii lui au fost nemernici. Se spune că numai un sin-

261

gur bun este de-un preţ cu viaţa : cugetul limpede şi drept al omului. Adevăratul chip al muritorilor ticăloşi e dat în vileag la-mplinirea sorocului, cînd - Timpul le ridică în faţă oglinda lui şi se privesc înăuntru, aşa cum se uită în oglindă o fată. Să nu fiu numărată niciodată printre ei !

CORIFEUL

Ce frumoasă e de-a pururi virtutea şi cîtă slavă nobilă rodeşte pentru muritori !

DOICA

Stăpînă, auzind încercările tale, în clipa dintîi m-a cuprins o groază cumplită ; acum însă îmi dau seama că am fost neroadă. Dar înfiata omului gîndurile din urmă se dovedesc *a* fi mai înţelepte. Ceea ce ţi s-a întîmplat nu-i nemaipomenit si nici de neînţeles.

Asupra ta s-a abătut mînia unei zeiţe. Te-ai îndrăgostit. Ce este de mirare într-asta ? Aşa e datul foarte multor oameni. Vrei să te desparţi de viaţă pentru că iubeşti ? Ar fi desigur, o cale aspră pentru toţi îndrăgostiţii de azi şi de mîine, dacă ar fi datori să moară.

Kypris e de neînvins, cînd se prăvale în deplina ei putere. In inima celui supus ea se strecoară dulce, dar pe cel care îi stă în cale, mîndru şi trufaş, închipuie-ţi cum îl ia în stăpînire şi cum îl zguduie.
Kypris bîntuie prin eter si se umflă cu talazurile mării. Totul s-a plăsmuit prin.ea, viaţa o seamănă ea şi ea stîrneşte iubirea, din care ne-am ivit cu toţii, noi care umplem pămîntul.
Toţi cei care au scrieri din vremurile vechi şi cei care se află veşnic în legătură cu Muzele ştiu că Zeus, odinioară, s-a înflăcărat *de* dragoste pentru Semele, şi mai ştiu că Eos, zeiţa zorilor strălucitoare, 1-a răpit

.
printre nemuritori pe Kephalos, din pricina dragostei[1]. Şi totuşi amîndoi sălăşluiesc în cer şi nu se grăbesc să W părăsească tovărăşia nemuritorilor ; fiind învinşi de ursită, bag seamă că sunt fericiţi s-o îndure.
Şi tu, tu pentru ce nu te-ai supune ? Părintele tău ar fi trebuit să te zămislească numai după anume tocmeală şi să te pună sub ocrotirea altor zei, dacă nu vrei să urmezi legile firii. Ce crezi, cîţi oameni oare cu mintea zdravănă, văzînd că-n paturile lor se lăfăie desfrîul, nu-şi întorc privirea în altă parte ? Cîţi părinţi nu îşi ajută copiii vinovaţi de iubire să cîştige mai lesne ceea ce poftesc ? Căci adevărata înţelepciune a oamenilor este să arunce un văl peste cele urîte. Muritorii nu trebuie să-şi desăvîrşească prea mult viaţa ; ei nu pot nici măcar acoperişurile caselor să le potrivească fără greşeală. Iar *fa* tu, cum socoti să ieşi la liman din năpasta în care te-a fc$ prăbuşit destinul ? Dacă în tine zace mai mult bine decît rău, ca făptură omenească poţi să te socoti mulţumită.
Haide, copilă dragă, alină-ţi inima rea, frînge-ţi trufia, căci nu e altceva decît trufie voinţa ta de a fi mai puternică decît zeii. Primeşte dragostea cu îndrăzneală, ţi-a fost hărăzită de un zeu şi în inima ta suferindă schimbă spre bine suferinţa. Se află descîntece si vorbe de vrajă, vom găsi un leac si pentru boala ta.
Cît de încet ar izbuti să se descurce bărbaţii, dacă noi, femeile, nu am scorni mai întîi mijloacele nimerite !
CORIFEUL
Fedra, cuvintele ei ţi-s mai de folos decît ale tale, spre îndreptarea nenorocirii de acum, dar laudele mele

[1] în pledoaria doicii sunt invocate două cazuri de moarte şi transfiguraţie prin forţa universală a iubirii. Semele a pierit în flăcări, consumată de fulgerul îmbrăţişării lui Zeus ; mai tîrziu fructul acestei uniri, marele Dionysos, coborînd în Hades a în-viat-o şi a înălţat-o la cer. La fel Kephalos, iubitul Aurorei, cea osîndită să fie veşnic îndrăgostită, a dobîndit prin ea nemurirea.

sunt pentru tine. De fapt aceste laude te dor mai tare decît învinuirile doicii şi-ţi vine mai greu să le asculţi.
FEDRA
Iată de ce se pierd cetăţile muritorilor, cele mai biru rînduite, si de ce se ruinează casele : din vina cuvîntărilo: peste măsură de frumoase. Nu trebuie rostit ceea ce suni dulce urechilor, ci numai vorbele care ne duc spre slavă
DOICA (înduioşată)
Ce înseamnă aceste vorbe semeţe ? N-ai nevoie acumal de rostiri împodobite, ci trebuie să ajungi cît mai grabnici la inima omului tău şi să-i dezvălui, fără înconjur, ce se] petrece în tine. Dacă n-ar fi în cumpănă viaţa ta şi dacă] ai fi rămas stăpînă pe tine, eu niciodată nu te-as fi împins pe-această cale, spre împlinirea dorului şi a plăcerii. Dar acum se dă marea bătălie de care atîrnă mîntuirea vieţii tale si nu este nimic ruşinos într-aceasta !
FEDRA
O, sfaturi cumplite ! închide-ţi gura, nu mai rosti niciodată asemenea vorbe sfruntate !
DOICA
Sfruntate, se poate, dar mai prielnice ţie decît nişte cugetări frumoase. Şi-apoi această purtare a mea, dacă! e să te scape, preţuieşte mai mult decît lauda deşartă al neprihănirii, pentru care

te simţi mîndră să mori.
FEDRA
In numele zeilor, nu! Cuvintele tale sunt iscusite dar neruşinate. Să nu mergi mai departe ! Eu de-abia mi-am strunit inima. Insă o inimă îndrăgostită, auzin-du-te cît de înflorit vorbeşti desp^ ticăloşie, alunecă dir nou în nenorocirea de care vrea să scape.
264
DOICA
Dacă acesta ţi-e gîndul, n-ar fi trebuit să cazi în greşeală, dar ai păcătuit. Dă-mi ascultare. Implmeşte-mi, te rog, măcar această dorinţă.
(Cu voce scăzută.)
Am acasă filtre de iubire fermecate, mi-am adus aminte tocmai acum. Acestea, fără să-ţi scadă cinstea şi fără să-ţi turbure mintea, te vor vindeca de boală, dacă nu eşti fricoasă din fire. îmi trebuie un semn de la cel după care tînjesti, o şuviţă de păr sau o bucată din veşmîntul lui, ca să vă unesc pe amîndoi într-o singură desfătare [1].
FEDRA Leacul tău este unsoare sau băutură ?
DOICA
Nu ştiu,]asă-mă, copila mea, să te ajut, fără alte amănunţiri.
FEDRA
Mă tem să nu găsesc în tine prea multă-ndemînare.
DOICA
Ştiu că în această privinţă totul te-ar înspăimînta. De ce ţi-e frică ?
FEDRA
Mă tem să nu-i descoperi ceva lui Hipolit.
[1] Datorită aluziei la folosirea posibilă a unor filtre de dragoste, întreg finalul acestei scene este turbure. De altfel replica doicii cuprinde, după Nauk şi Weil, trei versuri interpolate. Totuşi, deşi nu o face, ar fi verosimil ca Fedra, vara Medeii şi nepoata divinei Circe, faimoase vrăjitoare, să recurgă în scop terapeutic la procedee magice.
265
DOICA
Lasă-mă, Fedra, voi potrivi lucrurile frumos. Numai să mă ajute stăpâna Kypris, regina mării. Iar deispre cele ce am de gînd să le fac va fi de ajuns să schimb cîteva cuvinte cu prietenii mei din palat.
(Doica intră în casă. Fedra cade iarăşi pe pat şi zace în timp ce corul proslăveşte divinităţile dragostei.)
CORUL **Strofa I**
Eros, Eros, ce strecori
rouă dorinţei prin ochi
si-n sufletele celor
spre care dai năvală
răspîndeşti o dulce desfătare,
să nu ne răsări nicicînd
însoţit de Năpastă,
să nu vii spre noi pustiind niciodată.
Nici focul soarelui, nici razele
scăpărate de stele,
n-ajung să lovească atît de puternic
precum săgeţile-Af r oditei
slobozite de Eros,
feciorul lui Zeus.
Antistrofa I
în zadar, în zadar
lîngă rîul Alfeu [1]
şi în sălaşul pythian
al lui Phoibos [2],
înalţă Helada grămezi
de tauri jertfiţi,
dacă nu i se-nchină lui Eros,

J

stăpînul si domnul lumii,
chelarul iatacului scump
de nuntă al Afroditei,
lui Eros, ce-i trage pe oameni,
cînd se prăvale,
pe drumul ruinei şi-al morţii[1].

Strofa II

rlole, mlădiţa Oichaliei [2]*, mînza neprinsă la jug, ce nu cunoscuse bărbat şi nuntă, de Eros a fost părăsită-n puterea*

[1] Vezi p. 122, n. 2. [1] „Adăpostul pithian al Vezi p. 223, n. 2.
lui Phoibos", perifrază pentru Delfi.

[1] Eros, divinitatea străveche a dragostei, avea la grecii din veacul lui Euripide o înfăţişare cu totul deosebită decît i-a atribu-it-o părerea modernă. Necunoscut de Homer, în poemele căruia Aîrodita însăşi inspiră dorinţa, Eros este pentru Hesiod, orfici şi Aristofan un principiu cosmogonic, apărut în zorii timpului, principiul atracţiei primordiale, nu simplul ferment al apropierii dintre bărbat şi femeie. Aşa l-au înţeles poeţii lirici şi în parte cei tragici. Pentru Euripide firea zeului este dublă : din imnul corului decurge atît înrîurirea lui năpraznică, pernicioasă, care duce la ruină, cît şi cea blîndă, salutară, care duce la virtute şi fericire. Aceeaşi despărţire sună în corul femeilor corintiene din *Medeea :* „Dragostea ce copleşeşte / nestăvilită bărbaţii / nu le aduce virtute, nici faimă curată. / Dar cînd s-apropie Kypris de om cu măsură / nici o zeiţă nu ştie să-mpartă / un farmec mai dulce." Abia mai tîrziu, la alexandrini, latini si moderni, divinitatea gravă şi obscură de odinioară s-a preschimbat în copilul şăgalnic, viclean, batjocoritor şi crud, numit Cupidon sau Amor, întruchipare dezinvoltă dar manieristă a Poftei.

[2] lole, fiica lui Eurytos, regele Oichaliei, a fost făgăduită de tatăl său drept premiu la o întrecere de arcaşi unde a biruit neînvinsul Heracle. Dar basileul nu s-a învoit să i-o lase, te-mîndu-se că acesta, într-un răstimp de nebunie va omorî, aşa cum se mai întîmplase, odraslele ce ar fi urmat să i se nască din însoţirea cu lole. De aceea eroul a distrus cetatea Oichaliei din Eubeea, l-a masacrat pe Eurytos împreună cu fiii săi, iar pe fiica promisă a tîrît-o în captivitate, întîmplări zugrăvite în *Trahinienele* lui Sofocle.

266
267
, "9WI

nimicitorului caselor sale [1].
Răznită, ca pe-o bachantă din Hades,
prin sînge, prin flăcări şi fum
printre imnuri de moarte
a-mpreunat-o Kypris
cu vlăstarul Alcmenei.
Trist cîntec de nuntă, sărmana !

Antistrofa II

O, ziduri ale Thebei, l
o, gură-a fîntînii Dirke,
şi voi aţi putea să ne spuneţi,
despre mînia năpraznicei Kypris.
Ursindu-i nuntă de tunet şi fulger
Semelei, care l-a născut
din sămînţa lui Zeus pe Bachos,
a mistuit-o în somnul de moarte [2].
Cumplită îşi poartă suflarea
asupra lumii întregi { şi pretutindeni pluteşte J
ca o *albină.*

(Tăcerea sacră coborîtă după cîntul corului este întrerupta din-*tr-o dată de glasuri ce răbufnesc prin poarta palatului. Fedra tresare, neliniştită, şi se ridică din pat.)*

FEDRA Tăcere, femeilor ! Suntem pierdute !

[1] în acest loc apar în text trei cuvinte de neînţeles. Am tălmăcit urmînd conjectura lui H. Weil *(Sept tragedies d'Euripide,* nota la versurile 545—554.)

[3] Mitul de temelie despre zeul vinului s-a înfiripat la Theba, de unde apoi a cuprins toată Helada. Semele, fiica fenicianului Cadmos,'*, fiind îndrăgită de Zeus, l-a zămislit pe Dionysos. Dar Hera, ca de obicei geloasă, luînd chipul bătrînei doici a Semelei, a sfătuit-o să-i ceară lui Zeus să i se arate în toată slava lui dumnezeiască. Maimarele Olimpului a împlinit dorinţa necugetatei Semele şi-a pogorît la ea împodobit cu flăcările şi zgomotul trăznetului. Astfel a fost mistuită de foc fiica lui Cadmos şi l-a născut timpuriu pe Bachos.

CORIFEUL

Ce se întîmplă, Fedra ? Ce lucru de spaimă se petrece n. palat ?

FEDRA Linişte, să înţeleg ce se strigă înăuntru !

CORIFEUL

Tăcem, dar începutul ăsta e semn rău.

FEDRA

Strofa I

Vai *mie, vai vai, vai vai! Nefericita de mine, ce patimi!*

CORUL Strofa II

Ce *ţipete auzi ?*

De ce te chinuie aceste cuvinte ? Spune ce vorbe te inspăimîntă, femeie, şi răsună în inima ta ?

FEDRA

E moartea mea. Veniţi, aşezaţi-vă lîngă poartă şi ascultaţi : palatul se zguduie de larmă.

CORUL Strofa III

Tu stai aproape de prag si singură poţi desluşi cuvintele care ţîşnesc din palat. Spune, spune ce pacoste s-a petrecut ?

268

269

FEDRA

Strigă Hipolit, fiul iubitoarei de cai, Amazoana. R_e varsă ocări cumplite asupra slujnicei mele.

CORUL

^ Antistrofa III

) "•—'—l

[1] *Noi larma o auzim*]

dar *limpede nu putem spune c.e pot să însemne cuvintele-nalte ce răbufnesc prin poartă pînă la tine.*

FEDRA

O numeşte pe faţă codoaşă, ticăloasă ; îi aruncă vina de-a fi trădat aşternutul stăpînului său.

CORUL

r- Antistrofa II ",—i

Vai, vai, amar şi vai!
Te-a dat de gol, te-a dat de gol
o fiinţă iubită.
Ce sfat să-ţi înfiripăm ?
Taina ţi-a fost dezvelită ;
într-adevăr, eşti pierdută.

FEDRA

l Antistrofa I

j Năpastă amarnică, vai!)
Dîndu-mi taina pe faţă, m-a nimicit! /

CORUL

Din dragoste pentru tine, chiar dacă nu spre faima ta, a vrut să te lecuiască de boală. Ce vei face acum ? Starea ta este fără ieşire.

l FEDRA

; Nu ştiu decît un lucru : moartea grabnică este acum "* singurul leac pentru suferinţele mele. [1]

(Hipolit iese în mare grabă din palat, urmat de doică.)

HIPOLIT

O, glie-mamă ! O, raze-mprăştiate de soare ! Ce vorbe groaznice, de negrăit, au fost grăite !

DOICA

Taci, copilul meu, înainte să-ţi audă strigătele | cineva.

HIPOLIT

Cum să tac după groaznicele cuvinte ce mi-a fost dat să le aud ?

DOICA *(aruncîndu-se în genunchi, sărutîndu-i mîna)*

Te rog din suflet, îţi sărut frumoasa mînă dreaptă.

HIPOLIT *(gest violent)*
Jos mîinile de pe veşmîntul meu, să nu mă atingi ?
DOICA Nu mă pierde, uite, îţi cuprind genunchii !
HIPOLIT
*. Cum as putea să te pierd, dacă, după spusele tale, nu ai rostit nimic rău ?
DOICA
Vorbele mele, Hipolit, cu nici un preţ să nu le dai în vileag.
270
271
HIPOLIT
1

Cele frumoase par şi mai frumoase, cînd le rosteşti în faţa lumii.
DOICA Să nu-ţi calci jurămîntul, fiul meu '
HIPOLIT Doar limba mea a iurat, cugetul meu nu s-a legat
DOICA
Ce ai de gînd să faci, copilul meu ? Să-ti nimiceşti prietenii ?
HIPOLIT Am scuipat ! Cei necinstiţi nu sunt prietenii mei. {
DOICA Iertare, fiul meu. Firea omului e supusă greşelii.
HIPOLIT
O, Zeus, de ce-ai rînduit sub lumina soarelui, alături de bărbaţi, femeile, aceste fiinţe de păcat şi nemernicie ? Dacă voiai să semeni în lume spiţa muritorilor, nu trebuia să te slujeşti pentru asta de_ femei. Inchinînd în templele tale greutăţi de_aur, de fier sau de aramă, oamenii si-ar fi cumpăraţT în~schimb sămînţă de copii, fiecare după preţul ofrandei sale, şi-ar fi putut să locuiască liberi, în caseleLTorT" lipsiţi de parte femeiască. Acuma, dimpotrivă, ca să primim în lăcaşurile noastre o

[1] Aristofan, care în comediile sale a polemizat de nenumărate ori cu opera lui Euripide, învinuindu-1 între altele că răspîndeşte o morală cel puţin dubioasă, înfăşurată în subţirimi sofistice, se referă la această replică, pe care aproape că o'citează în *Broaştele :* „limba mea jură strîmb, fără să-i ceară voie inimii." Dar Hipolit e departe de a fi întruchiparea sciziunii dintre gînd şi faptă; cuvintele lui vor să spună numai că i s-a smuls prin jurămînt făgăduiala de a păstra tăcere.

urgie, trebuie, mai întîi, să ne irosim toată agoniseala.
latăjjovada limpede că fgmeia_ este o cumplită urgie : părintele ^ăi^care^ zămisliţ-p ji_acrescut-o, ^în3~o~mută în alt sălaş ITjiă pg_deasupra şi zestre, numarsa^scape de ŢoiuF rău7 In_scfiimb, nătîngul care primesîe71n casa lui ~acest prăpăţi _de ,f ăpJură^e- feueurps să-şi încarce statuia păcătoasă cu cele mai frumoase podoabe, şi să-i cîştige haine scumpe, sărmanul ! Şi astfel i se scurge belşugul casei. El trebuie__să-şi poajte^ppvara, fie că,_ înrudindu-şe cu jiiste socri noKîli,"~se străduieşte să nu piardă o nevastă acră,*îie ca, îuîncT soţie cumsecade din familie de calici, sileşte să aibă în minte doar binele ce i s-a hărăzit şi să-şi înăbuşe nenorocul. Cel mai nimerit e să te însori cu o nimenea, cu o proastă, dar e dregt că şi nerozia poate fi primejdioasă. Mi^ejurîtă femeia şirgatăxx Ferească-mi cerul casa de vreuna mai deşteaptă decit ii se cuvine" unei femei. *De* altfel, în cele şirete stîrneşte Kypris toată destrăbălarea; pe cea nedibace scurtimea minţii 6 apără de nebunie.
Şi-apoi, în jurul femeilor n-ar trebui să foiască slujitoarele, ci ar trebui să fie păzite de lighioane mute şi colţoase, ca să le împiedice de a grăi cuiva şi de-a mai asculta pălăvrăgelile servitoarelor. Acum însă, din lăun-trul caselor, ticăloasele pun la cale urzelile lor ticăloase, iar slugile sensărcinează să le strecoare afară.
La_jEel^;<Eiî, obraz nemernic, **€t** venit la mine si m-a|« îmbiat să necinstesc aşternutul de neatins aî tatălui meu. Cu apă de izvor mă voi "spăla jfe jiceastă™ mmjire-şr îmi voi limpezi_ urechile. Cum as putea să cioTlă păcătoasă învoială, eu, care *mă,* socot necurat doar pentru că am
272

auzit „îndemnurile rfftje SftrştM, muiere, .S numai cucernicia meajjl. scapă. Căci dacă nu m-apoT legat prin-tr-un jurămînt, smuls nevinovăţiei mele, 'în faţa zeilor, n-aş fi putut să nu-i descopăr totul părintelui meu.

Acum însă voi părăsi această casă, atîta timp cît va lipsi Tezeu şi gura mea va fi tăcută, l Dar la întoarcerea
273

Nf

tatălui meu, voi sosi alături de el şi voi băga de seamă cu ce^pSSHI3ESttŁ.1ţStîmpina^tu_§i. stăpînă^ţa. Cît despre neobrăzarea ta, sunt lămurit deplin din cele întâmplate "" _ blestematfiLi Nu voi înceta niciodată -**** ••
Nu-mi pasă dacă ar spune cineva că rostesc pururi acelaşT lucru pentm..,că şi ele surit pururT nişte netrebnice. Deprindeţi-le să-si înfrîneze nebunia, t nu, îngăduiţi-mi să le strivesc neconTCTitjirr"pîcToăre! *(Hipolit părăseşte scena precipitat.)*
'PEDRA **Antistrofă**
Soartă-a femeii!
Amarnic destin l
Viaţă de cazne.
Speranţe-nşelate.
Cu sprijinul cui voi rupe ,.
de azi înainte
nodul care mă strînge ?
Vai, mi-am luat pedeapsa l
Glie şi Soare !
Cum să mă smulg din laţul ursitei ?
Cum să-mi ascund năpasta,
dragele mele ?
Ce zeu mă va mîntui ?
Ce om îmi va fi sprijin
sau părtaş
la faptele mele nemernice ?
Un trai împletit
cu-asemenea chinuri
este o cale fără ieşire.
Vai, sunt femeia cea
mai oropsită din lume l

[1] Această antistrofă dislocată răspunde strofei de la p. 259.

Vai, vai, s-a împlinit! Stăpînă, iscusinţa roatei 'tale"""""• a fost în zadar. Răul înaintează.
FEDRA
(adresîndu-se doicii)
Femeie atotulnemernieă, pierzanie de prieteni, ce-ai făcut din mine ? Ajungă-te cu fulgerul său Zeus, strămoşul meu, arză-te pînă la cenuşă ! Nu ţi-am spus, nu ţi-am poruncit, presimţind gîndul tău, să păstrezi tăcere despre taina care mă înjoseşte acum ? Tu nu m-ai ascul-* tat şi de aceea voi muri în ruşine. Dar trebuie să scornesc un alt drum. Căci Hipolit, cu inima înîierbîntată de mînie, îi va povesti tatălui său despre • încercarea ta pă-cătodbă, prin care m-ai nimicit, îi va înşira si bătrînului Piteu nenorocirile mele si va umple toată ţara cu zvonuri, spre ruşinea mea. Să pieri şi tu şi oricine se amestecă, fără îngăduinţa prietenilor, să le dea ajutor blestemat, care îi ruinează.
DOICA
Stăpînă mea, ţi^am făcut un rău şi ai temei să mă învinuieşti, căci durerea te muscă şi-ţi copleşeşte dreapta judecată, dar dacă îmi îngădui pot să-ţi răspund învinuirilor tale. Eu te-am hrănit si ţin la tine si-am căutat un leac pentru boala ta, dar n-am avut noroc să aflu ceea ce voiam. Dacă-as fi izbutit, aş fi fost numită femeie înţeleaptă, căci înţelepciunea e doar întîmplare şi nimereală.
cuvîntare
r"
275
274
DOICA
mea.
FEDRA

încetează ! Nici un cuvînt ! Mi-ai dat şi adineaori sfaturi dăunătoare, m-ai îndemnat la ticăloşie. Lipseşte din faţa mea, du-te şi poartă-ţi de grijă numai ţie.
(Doica iese.) Eu-îmi voi rîndui spre bine ale mele.
(Adresîndu-se corului.)
Voi, nobile femei ale Trezenei, atît vă cer, să-mi împliniţi o rugăminte : înveliţi în tăcere tot ce-aţi auzit aici.
CORIFEUL
Jurăm pe Artemis cea sfântă, fiica lui Zeus, să nu destăinuim niciodată nimic din tot ce-ai pătimit.
FEDRA
Aşa e bine, cum ai vorbit. Eu, după ce m-am fră-mîntat cu gîndul, nu am aflat decît o singură, ieşire din nenorocirea mea, dacă vreau să le hărăzesc un trai slăvit copiilor mei iar pe mine să mă mîntui de năpasta ce m-a lovit. Niciodată nu voi face de ruşine casa neamului meu din Creta, niciodată, după ce m-am ticăloşit, nu-mi voi ridica privirile spre Tezeu, ca să salvez o viaţă oropsită.
CORIFEUL Vrei oare să-mplineşti un rău fără de leac *?*
FEDRA
Vreau să mă pierd. In ce fel *?* Voi hotărî 'tot eu.
276
CORIFEUL în numele lui Zeus, nu !
FEDRA
Te rog să nu-mi dai sfaturi, decît spre slava mea. Eu, astăzi, despărţindu-mă de viaţă, ştiu că-i voi face bucurie Afroditei, care mă nimiceşte. Voi fi învinsă de o dragoste amară. Dar este cineva pentru care moartea mea va fi un blestem, pe care îl voi învăţa să nu privească de sus la chinurile mele ; împărtăsindu-l de răul *ce* mă mistuie, se va vindeca de trufie.
(Fedra intră hotărîtă în palat, urmată de slujitoarele care îi poartă patul.)
CORUL **Strofa I**
Am vrea să ne-adîncim
în hăuri nestrăbătute,
ori ca un zeu,
dăruindu-ne aripi iuţi,
să ne-amestece-n stoluri
jîljîitoare.
Am vrea să plutim
peste talazul mării, aproape
de ţărmul adriatic
şi peste nul Eridanos,
în părţile unde, mîhnite,
jiicele Soarelui,
jelindu-l pe Phaeton,
îşi picură plînsul de chihlimbar
în casa părintelui lor,
în sumbrele valuri[1].
[1] în cîntecul său corul tînjeşte după ţări îndepărtate, unde să se pună la adăpost de nenorociri — veşnicul dor al omenirii după începuturi. Intîi visează la meleagurile apusene de pe malurile fluviului fabulos Eridanos, identificat aici cu Padul, în
277
f
Antistrofa I
Am vrea să ne mutăm
pe malul sădit cu meri
al Hesperidelor,
al cîntăreţelor,
unde stăpînul mării,
al vastului lac porfiriu
nu-i mai îngăduie

forăbierului cale,
la marginea cerului sfîntă, aflată sub straja lui Atlas, unde curg fintîni de ambrozie, Ungă iatacul nunţii lui Zeus, tărim de belşuguri,' sălaş preaslăvit şi comoară de fericire neistovită [1]. Strofa II
O, navă din Creta cu aripi albe, care prin vuiet de valuri,
care se spune că a pierit Phaeton, fiul Soarelui, simbolul asfinţitului marin. El îi ceruse lui Helios să-i încredinţeze pentru o singură zi carul său de foc, dar neîndemînaticul vizitiu, cuprins de spaima înălţimilor, slăbind hăţurile cailor şi fiind gata să nimicească într-o imensă combustie cerul şi pămîntul, a fost fulgerat de Zeus şi aruncat în Eridanos. Surorile lui, Heliadele, i-au cules trupul, aducîndu-i funebră cinstire, 1-au jelit cu lacrimile de chihlimbar ale razelor ce se strecoară spre seară în împărăţia nocturnă a Soarelui. Poetul nu ezită să împletească geografia mitului cu geografia economică : într-adevăr, coasta Adriaticei era bogată în ambră galbenă.
[1] Cîntecul evocă pe urmă grădinile cu mere de aur, mai îndepărtate, mai dinspre Soare-Apune, ale Hesperidelor, preafericitele ostroave scăldate de apele Oceanului, dincolo de Atlas, gigantul cosmic ce sprijină lumea pe umeri. Prin partea aceea tărîmul muritorilor se învecinează dar se şi desparte de al nemuritorilor, de paradisul dinţii, sălaşul zeilor, în care Zeus odinioară s-a îndrăgostit de Hera.

I l

prin unda cu gustul sărat,
ai adus-o pe doamna noastră
din casa-i norocoasă
spre desfătările
unei nunţi urgisite !
Ce negre semne de rău
ţi-au vegheat plutirea,
ori la plecarea
ori la sosirea ta din Creta,
cînd oamenii mării
în drum spre Atena, slăvită,
legară odgoane
cu capete dîrz-împletite
*în portul stîncos, ia Mounichia *
si cînd coborîră
pe nemărginitul uscat ? ^J
4ntistrofa II *îşnit*
necuvenita iubire, groaznica boală iscată de Afrodita, ce frînse inima Fedrei. Iată, o copleşeşte povara durerilor sale. Şi-un laţ va spînzura din tavanul iatacului ei de nuntă, şi nodul pe potriva gîtului alb se va strînge.
Se va supune, sfioasă,
dinaintea cumplitei zeiţe,
păstrîndu-şi numele neîntinat,
despovărîndu-şi inima
de chinul iubirii.
[1] Unul din golfurile Pireului, fortificat mai tîrziu şi slujind drept adăpost pentru flota de război a atenienilor.
279

SLUJITOAREA
(ţipăt din lăuntrul palatului) *{*'*
Ajutor, veniţi în ajutor, toţi cei din preajma casei ! "*
S-a spînzurat stăpînă noastră, soţia lui Tezeu ! l
HIPOLIT
Vai, vai s-a împlinit ! Regina nu mai este ; cadavrul ei atîrnă sus, în laţ [1].
SLUJITOAREA
Săriţi ! Aduceţi grabnic un fier cu două tăişuri, să-i tăiem nodul strîns de pe gît.
CINEVA DIN PRIMUL HEMICOR

Prietene, ce să facem ? Haidem în palat s-o dezlegăm pe stăpînă din laţul gîtuitor.
CINEVA DIN AL DOILEA HEMICOR
De ce ? Sunt acolo destui tineri servitori care s-o ajute, în viaţă nu e cuminte să te amesteci în toate.
[1] în tragedia lui Seneca, Fedra îşi curmă zilele cu ascuţişul fierului, în piesa omonimă a lui Racine ea foloseşte mijlocul mai blînd al otrăvii. Iată urmările insidioase ale toxicului, zugrăvite de eroină : „J'ai pris, j'ai fait couler dans mes brulantes veines/ Un poison que Medee apporta dans Athenes/ Deja jusqu'â mon coeur le venin parvenu/Dans ce coeur expirant jette un froid inconnu ; / Deja je ne vois plus qu'â travers un nuage / Et le ciel, et l'epoux que mă presence outrage ; / Et la mort â mes yeux derobant la clarte / Rend au jour, qu'ils souillaient, toute sa purete." Aşadar pentru a-si nimici victima helenul alege frîn-ghia, romanul jungherul, iar francezul otrava. Să fie ace,stea amănunte întîmplătoare, corespund cumva numai dorinţei de delimitare faţă de model, exprimă sensibilităţile unor inşi deosebiţi din epoci deosebite sau reprezintă, poate, manifestările inconştiente ale unor straturi abisale, ale unor „categorii stilistice" cum ar fi spus Blaga ?

SLUJITOAREA
Ridicaţi, întindeţi-i sărmanul trup fără suflare. Amarnică priveliţte pentru stăpînul meu. Iată paznica vetrei
sale !
CORIFEUL
Şi-a dat sfîrsitul Fedra cea nefericită, după cum aud. Au şi purces s-o aştearnă ca pe o moartă. *(Tezeu intră în scenă ca un pelerin evlavios, însoţit de cîţiva oameni din gardă. Pe creştet poartă cunună, semn că a dobîndit răspuns prielnic din partea unui oracol.)*
TEZEU
Femeilor, nu ştiţi ce-nseamnă aceste ţipete-n palat ? A răzbit pînă la mine vuietul greu al slujitorilor.
(Un răstimp *de linişte.)*
Ciudat; mă întorc la casa mea după o călătorie cucernică şi nu se învredniceşte nimeni să-mi deschidă porţile, să mă întîmpine cu bucurie şi să-mi ureze bun venit[1]. Eu sper că nu a pătimit nimic bătrîneţea lui Piteu. Desigur, el se-apropie de capătul vieţii, totuşi plecarea lui din casă m-ar îndolia.
CORIFEUL
Tezeu, nenorocirea n-a surpat un om bătrîn. Vei fi îndurerat la moartea unei tinere.
TEZEU
Vai mie ! Nu cumva i s-a smuls viaţa vreunuia dintre copiii mei ?
CORIFEUL
Nu, ei trăiesc, dar mama lor e moartă prin hotărîrea unui prea dureros destin.
[1] Tezeu consultase un oracol, probabil pe cel de la Delfi, de unde se întorcea, sumbră ironie, încredinţat de bunăvoinţa zeilor.

TEZEU
Ce tot îngaimi, Fedra e moartă, prin ce lovitură a sorţii ?
CORIFEUL
S-a sugrumat cu laţul unei frînghii atîrnate.
TEZEU
Ce suferinţă o mistuia, ce întîmplare blestemată a si-lit-o ?
CORIFEUL
Atîta ştim, Tezeu, căci nu de multă vreme stăm lîngă palat, să-ţi plîngem nenorocirile.
TEZEU
(smulgîndu-şi cununa de pe cap)
Vai mie ! Jos de pe creştet cununa de frunze-mple-tite, nefericitul de mine, întors din sfîntă călătorie ! Slugilor, desferecaţi zăvoarele, deschideţi uşile larg, să' văd amarnica priveliţte, care mă nimiceşte, a morţii Fedrei, soţia mea.
(Se deschide poarta palatului, prin care se vede trupul mort al Fedrei întins pe pat. împrejurul ei slujitori \)
CORUL Strofa I
Vai, vai, sărmana l Rele smintite !
Prin suferinţa ta, prin săvîrsirea ta,
palatul acesta cade-n ruină.

Vai, îndrăzneala tristă
si silnica moarte l
Vai, ticăloasa năpastă, adusă
[1] în teatrul antic *ekkyklema* luneca spre public, aducînd înainte patul cu cadavrul Fedrei.

r
de rătăcirea mîinilor tale !
Cine, sărmano,-ţi istoveşte zilele ?
TEZEU Strofa II
Vai mie ! Noianul de chinuri l Din multe cite-am avut să îndur iată răul, o, zeilor, cel mai năpraznic. Ce greu a căzut peste mine, peste această casă, durerea de nespus azvîrlită de vreun strigoi răzbunător ! Sfărmată-z viaţa *mea şi iară viaţă Văd înainte, sărmanul de mine un ocean de durere.*
Din el înnotătorul nu se mîntuie niciodată. Talazul de netrecut al restriştii !
Cu *ce nimerit cuvînt să numesc, urgisitul de mine, povara sorţii tale, femeie ?*
Ca o pasăre scăpată din mîinile mele, în zbor năvalnic, ai ţîsnit spre Hades.
Vai, vai, suferinţe smintite, smintite ! Soseşte de departe, jără-ndoială, acest blestem al zeilor, ce mă striveşte, răsplată pentru păcatele vrunui strămoş din vechime.
CORIFEUL
Stăpîne, nu eşti singurul om atins de năpastă. Şi alţii mulţi, înaintea ta, si-au pierdut nevestele iubite.
TEZEU Antistrofa II
Vreau sub pămînt, în amurgul subpămîntesc, să mă strămut în bezna morţii nemernicul de mine !
283
Fiind lipsit de scumpa ta făptură, această moarte e mai mult a mea decît a ta.
Cine-mi va spune adevărul, de unde ţi-a pătruns în suflet gîndul acesta de moarte, nefericită femeie ?
Cine-mi va spune ce s-a petrecut ? Oare palatul meu regesc adăposteşte zadarnic atîfa mulţime de slugi ? *Vai mie, vai, lipsit de tine, ce tristă întoarcere, Fedra, pentru năpăstuitul ce caută la jalea caselor sale l*
Chinuri de neîndurat şi de negrăit. Viaţa mi s-a dus, j casa mi-e pustie, copiii orfani.
M -ai părăsit, m-ai părăsit, scumpă soţie, tu cea mai bună din cîte au întîlnit vreodată ochiul învăpăiat al lui Helios şi cerul nopţii luminat de stele.
(In timpul plîngerilor lui Tezeu, femeile din Cor au remarcat o scrisoare legată de mina Fedrei.)
CORUL **Antistrofa I**
^ 7
T • ~
Vai, vai, sărmane, sărmane, _ cită urgie pe casele tale ***Ij***
Pleoapele noastre se umplu de lacrimi stîrnite în valuri şi tremurăm dinainte la gîndul celor ce stau să urmeze.
TEZEU
(dînd cu ochii de scrisoare)
Priviţi, aici priviţi ! Ce taină vor să-mi dezvăluie aceste tăbliţe care atîrnă de mîna ei dragă ? Sau poate că nefericita le-a încredinţat lor ultimele sale dorinţe, în
284
legătură cu patul căsniciei şi copiii. Fii liniştită, sărma-no ! Nici o altă femeie nu-ţi va lua locul în aşternutul si în casa lui Tezeu !
Iată semnele înscrise de pecetea inelului de aur al celei care nu mai este ; ele îmi vorbesc de dincolo de moarte ! Să rupem legăturile peceţii şi să vedem ce vor să spună aceste tăbliţe.
(Tezeu rupe sigiliul scrisorii, desface tăbliţele şi citeşte.)
CORUL
' *Vai, vai, se adaugă*
la şirul amarnic altă năpastă i trimisă de zei! ~-~—>]
^Voi *cum să mai îndurăm a trăi*
după cele-ntîmplate ?

S-a năruit palatul stăpînilorjipstri
Nu mai putem să spunem că este !
CORIFEUL
Dumnezeiască putere, dacă se poate, cruţă vatra aceasta ! Ascultă-mi rugăciunea. Dar o presimţire blestemată mă face — ca pe un? proroc — să vestesc o nenorocire.
TEZEU
Vai mie, ce altă năpastă vine să se adauge năpastei mele ? De neîndurat dar si de nerostit, sărmanul de mine !
CORIFEUL Ce s-a întîmplat ? Vorbeşte, dacă e cuvenit să aflăm.
TEZEU
Tăbliţele strigă, strigă o mîrşăvie, Unde să fug de povara durerilor mele ?
285
Sunt prăbuşit, nimicit. Ce glas răbufneşte, ce glas din semnele scrisorii, obiditul de mine ?
CORIFEUL Vai, aceste cuvinte prevestesc suferinţe grele.
TEZEU
Nu îmi voi pune gurii zăvor despre această crimă sfruntată, despre această nemernicie de moarte. Vai ţie, cetatea mea !
Hipolit a îndrăznit, în chip silnic, să-mi pîngărească aşternutul şi să necinstească sfîntul ochi al lui Zeus. Poseidon, tată, mi-ai făgăduit odinioară să-mi împlineşti trei rugăciuni ; du-mi la împlinire una din ele, fă să piară fiul meu, să nu mai apuce sfîrsitul acestei zile, da-că-i adevărat că mi-ai îngăduit să te rog cu folos.
CORIFEUL
Stăpîne, trage-ţi înapoi rugăciunea, în numele zeilor ! Vei recunoaşte ni'ai tîrziu că te-ai înşelat, ascultă-mă.
TEZEU
Niciodată ! Ba mai mult, îl voi alunga din ţară. Astfel va fi biruit de una din două lovituri ale sorţii : fie că Poseidon, cinstindu-mi rugăciunea, îl va prăbuşi mort la porţile lui Hades» fie că, izgonit din pămîntul acesta, va merge în ţară*T5trăină, să îndure toate amărăciunile unei vieţi rătăcitoare '.
CORIFEUL
Iată, fiul tău Hipolit soseşte tocmai la timp. Rege Te-zeu, îngăduie mâniei tale blestemate un răgaz, alege calea cea mai prielnică neamului tău.
(Intră Hipolit, însoţit de vînători.)
i •
Vezi p. 149, n. 2.
286
HIPOLIT
Tată, ţi-am auzit glasul înalt si am venit în grabă, dar nu ştiu pricina gemetelor tale de acum ; as dori s-o
aflu din gura ta.
O, ce mi-e dat să văd, soţia ta fără viaţă, o, tatăl meu ! Fără viaţă ! Cum e cu putinţă ? Doar adineaori am lăsat-o aici ; nu-i mult de cînd încă privea spre cerul luminos. Ce i s-a întîmplat ? Cum a pierit ? Tată, vreau să-mi răspunzi. Inima omului, însetată să cunoască totul, îşi vădeşte lăcomia chiar si în ceasul veştilor rele. De ce taci ? Vremea nenorocirilor nu-i pentru tăcere. Tată, nu-i drept să-i ascunzi durerile unui prieten şi de fapt unuia mai mult decît prieten \
TEZEU
O, zadarnice rătăciri ale oamenilor ! La ce bun să deprindeţi mii şi mii de arte, la ce bune atîtea iscusinţe şi-atîtea descoperiri, cînd nu cunoaşteţi şi n-aţi încercat să dobîndiţi mijlocul de a-i învăţa pe cei fără minte înţelepciunea ?
HIPOLIT
Ar îi destoinic maestrul de înţelepciune despre care vorbeşti, în stare să facă om cuminte din smintit. Dar, tată, nu e timpul cuvenit pentru cugetări subtile. Mă tem ca suferinţele să nu-ţi îi rătăcit limba.
TEZEU
Vai, le-ar trebui muritorilor un semn sigur, după care să-si recunoască prietenii, un mijloc

de a desluşi în inimă care-i prietenul adevărat şi care nu. Toţi oamenii ar trebui să aibă două glasuri : unul de încredere [1] în acest moment patetic al dramei, Euripide îi împrumută lui Hipolit o curiozitate rece, altminteri tipic grecească, de moralist dornic să cunoască natura umană.

287

cumva

HıPOLIT

TEZEU

ă

-

urmaşii întrpo KI de la o vîrstă H aca aceas-

"~

nic al cărţilor lui[1] ! Iată, ai fost prins. De oameni ca tine trebuie să fugi, o spun eu, sus şi tare, tuturor. Ah, vînă-torii de cuvinte măreţe dar cu sufletul plin de urzeli ruşinoase !

Fedra e moartă. Crezi că asta te va mîntui ? Dimpotrivă, te va da de gol şi mai mult, o ticălosul ticăloşilor ! Ce jurăminte, ce cuvîntări pot fi mai presus de această dovadă copleşitoare, ca să te scape de învinuirea ei ? Vei spune că regina te ura si că de obicei bastardul e duşmanul înnăscut al fiilor legiuiţi. Deci, după spusele tale, ea a făcut un negoţ prost cu viaţa ei, dacă, numai ca să te piardă, a risipit ceea ce nouă ne era atît de scump. Sau poate vei zice că bărbaţii sunt feriţi de nebunia simţurilor şi că numai femeile sunt înclinate prin fire la desfrîu ? Eu ştiu preabine că tinerii nu se împotrivesc cu mai multă dîrzenie decît femeile, cînd Kypris le turbură sîngele fierbinte din inimi. Iar bărbăţia îi face si mai stăruitori. Dar de ce mai trebuie să strîng temeiuri

. , o - 'a a-te de fumul _ucu._

-[1]-[3] rmdul său T

teîSîSîfŞSS-âSS

288

[1] Hipolit este zugrăvit aici de către părintele său ca părtaş al sectei orficilor, comunitate care venera învăţăturile misterioase cuprinse în străvechile cărţi sacre, atribuite poetului trac Or-feu, un profet al religiei dionisiace. Dacă doctrina orfică, în fapt o soteriologie, este greu de înţeles şi de conturat, îndatoririle or-ficului ne apar riguroase şi limpezi. El ducea viaţă de grele ascultări (abstinenţă, renunţare etc.) şi era oprit să se atingă de orice hrană animală, deoarece credinţa în metempsihoză presupunea cinstirea oricărei vietăţi. Apartenenţa vînătorului Hipolit 1*1 o* sectă vegetariană este surprinzătoare şi în contradicţie cu spusele eroului de la p. 244 : „Este plăcut, după vînătoare, să ai o masă încărcată". (Deşi autorul nu dă lista de bucate, e greu de închipuit un prînz cinegetic fără carne !)

Tonul ironic, jignitor, al lui Tezeu mai degrabă poate să exprime, aşa cum sugerează Vellacott, faptul că, asemenea multor oameni de vîrstă mijlocie, regele socotea ideologia noilor culte răspunzătoare de stricăciunea generaţiei tinere. Totuşi, chiar dacă nu poate fi dovedită închinarea fiului Amazoanei sub aripile unor tainice divinităţi, idealul de neprihănire pe care îl întruchipează nu este cu totul străin de cel orfic.

289

împotriva ta, cînd aici e cadavrul ei, martorul cel mai necruţător.

Lipseşte din pămîntul acesta, cît mai grabnic, pleacă în exil, dar fereşte-te să mergi la Atena, cetatea zidită de zei [1], şi nicăieri între hotarele ţării peste care porunceşte lancea mea ! După asemenea jignire, dacă m-aş îndupleca în faţa ta, Sinis, tîlharul istmic, ar mărturisi că nu 1-am ucis si că m-am lăudat în zadar, iar stîncile lui Skeiron, spălate de mare, ar da zvon că braţul

meu nu îi striveşte pe răufăcători [2] !

[1] Nici un mit nu atribuie zeilor întemeierea Atenei. Textul se referă la cearta dintre Poseidon şi Atena pentru onoarea de a fi ocrotitorii faimoasei cetăţi. Poseidon, izbind în stîncile Acropolei cu tridentul, a scornit un izvor cu apă sărată, dar Atena l-a biruit, făcînd să răsară trunchiul generos al măslinului.

[2] „Se ştie că în vremea aceea drumurile erau nesigure, între aşezările risipite ici-colo se întindeau meleaguri pustii, străbătute de şleauri, unde primejdiile pîndeau la tot pasul. Pe alocuri se înălţau hăţişuri de pădure şi munţi, cu trecători înguste, în singurătatea văilor îşi făcuseră cuib tîlharii, omorînd şi prădînd călătorii, lăsîndu-i să treacă numai dacă primeau bani grei zălog şi nimeni nu se ivea să le ceară socoteală. Tîlhăriile, jafurile şi blestemăţiile nu conteneau si erau aidoma celor puse la cale de duhurile rele şi viclene... încît dacă vreun ins nesăbuit pătimea, era cu neputinţă să desluşeşti dacă fusese răpus de o putere omenească sau de una dumnezeiască, dacă monstrul cutare sau cutare... aducea mai mult a zeu sau a om..." Astfel descrie Andre Gide în fermecătorul său *Tezeu* regiunea infestată a Istmului Corintic, în care s-a aventurat,, dornic de glorie, la şaisprezece ani împliniţi, eroul. In drumul său de la Trezena la Atena, unde urma să-şi divulge identitatea şi să-şi cîstige drepturile fireşti de prinţ moştenitor, el a curăţat pămîntul de răufăcători şi monştri. Aşa l-a ucis, între alţii, pe Sinis, poreclit şi Strîmbă-Pini, deoarece avea năravul să îndoaie pinii, între care îl lega pe nefericitul drumeţ şi apoi îl dezbina dînd dintr-odată drumul copacilor să se îndrepte. La fel l-a nimicit pe teribilul Skeiron din preajma Megarei, cel ce zvîrlea trecătorii în mare de pe crestele falezei şi ale cărui oase, descîntă legenda, s-au preschimbat în pietre marine, în Stîncile Skeironiene.

290

CORIFEUL

Nu ştiu cum as putea să-l numesc oblăduit de soartă pe vreun muritor. Iată, se năruie chiar şi cei mai suspuşi.

HIPOLIT

Tată, cumplită este mînia inimii tale stîrnite, dar în adîncul acestei întîmplări — prilej pentru tine de vorbe frumoase — dacă am sta să cercetăm, se ascunde ceva care nu e frumos. Eu nu sunt priceput să ţin discursuri în faţa gloatei ; în schimb ştiu să cuvîntez în tovărăşia restrînsă a celor de-o seamă cu mine. Şi aici, fiecare cu partea lui : cei mai şubrezi întru înţelepciune sunt tocmai vorbitorii care ştiu cum să înflăcăreze gloata mai bine.

#

Dar sunt nevoit să vorbesc : nenorocirea m-a lovit si nu pot să rămîn cu limba legată. Voi purcede să răspund învinuirilor ce mi le-ai aruncat mai întîi, prin care credeai că mă spulberi si-mi astupi gura.

Priveşte la lumina cerului si la pămînt ! Nicăieri nu se află, chiar dacă nu te învoieşti, un bărbat mai curat cu inima decît mine. Eu ştiu, mai întîi, să mă închin la zei si să-mi aleg prieteni, care — departe de-a umbla pe căi nedrepte — s-ar sfii sa dea îndemnuri murdare şi să-i ajute pe cei din preajma lor la fapte ruşinoase[1].

Tată, eu nu-mi bat joc de cei cu care am legat tovărăşie, ci rămîn acelaşi pentru toţi prietenii mei, fie că sunt de faţă, fie că lipsesc. Şi dacă este un viciu de care nu am fost atins niciodată e tocmai cel de care crezi c-ai izbutit să mă învinuieşti acum.

Sunt neprihănit, pînă în ziua de azi n-am cunoscut femeie ; nu ştiu ce e dragostea, decît din auzite şi din cîte-

[1] Să citim oare si aici o aluzie la membri iniţiaţi ai unei asociaţii închise de felul celor orfice ?

291

va figuri zugrăvite ce mi-a fost dat să le văd. Dar nici nu sunt dornic să le mai privesc, sufletul meu e feciorelnic. Poate că nu eşti încredinţat de cuminţenia mea. Arată-mi atunci în ce fel m-am stricat ! Oare trupul soţiei tale era mai frumos decît al celorlalte femei ? Oare nădăjduiam să mă fac stăpîn peste palatul tău, strecurîndu-mă în aşternut lingă moştenitoarea ta ? As fi fost un smintit, un om fără dram de minte. Vei spune poate că mă ispitea gîndul de-a fi rege. Cîtusi de puţin, sunt om întreg la minte, doar dacă nu cumva se întîmplă ca puterea nemărginită să strice cîteodată sufletul muritorilor. Eu vreau să fiu biruitor, pe locul dinţii, la marile Jocuri Helenice ; în cetate nu-mi doresc decît locul al .doilea si să mă bucur de o soartă bună, mereu în mijlocul unor prieteni vrednici. Asemenea stare îţi îngăduie să lucrezi, iar lipsa primejdiei te umple de o plăcere mai spornică decît domnia. [1]

N-am să-ţi mai spun despre mine decît un singur cu-vînt, celelalte le ştii.

Dacă aş avea un martor, care să-ţi întărească *ce* fel de om sunt, dacă mi-ar fi dat să mă apăr cu

Fedra vie aici de faţă, ai desluşi din fapte, cercetîndu-le bine, cine e vinovatul. Dar aşa nu pot decît să-1 chem pe Zeus, chezaşul jurămintelor, şi temeliile acestui pămînt şi să jur că niciodată nu ţi-am vătămat căsnicia, că nu m-am apropiat de soţia ta nici cu dorinţa, nici cu gîndul.

Fie-mi dat să pier fără slavă, fără nume, fără patrie şi casă, pribeag alungat din ţară, nici marea, nici glia să nu-mi primească leşul meu de carne, dacă în mine zace păcatul ! Poate vreo spaimă a împins-o pe Fedra să-şi

[1] Hipolit laudă, în numele idealului nedepăşirii măsurii, foloasele locului al doilea în cetate, prefigurînd elogiul horaţian al faimoasei *aurea mediocritas.*

ridice viaţa, nu ştiu. Mie nu-mi este îngăduit să spun mai ; multe. Ea s-a dovedit virtuoasă, deşi nu era ; eu, în schimb, mi-am folosit virtutea spre ruina mea \

CORIFEUL

Spusele tale ajung pentru ca să înlăture învinuirea ce te apasă, iar jurămintele tale faţă de zei nu sunt o chezăşie măruntă.

TEZEU

Cît e de iscusit în şiretlicuri si prefăcătorii! Bizu-indu-se pe bunătatea mea, el trage nădejdea să-mi înduplece sufletul, sufletul părintelui pe care 1-a jignit

HIPOLIT

Iată un lucru, tată, care mai degrabă mă uimeşte. Dacă tu ai fi fost copilul meu iar eu părintele tău si dacă ai fi cutezat să te atingi de soţia mea, te-as fi ucis, nu m-as fi mulţumit să te gonesc în exil.

TEZEU *(batjocoritor)*

Ce vrednice cuvinte ! Nu, nu astfel vei muri. Moartea grabnică e o pedeapsă prea uşoară pentru omul fără evlavie. Te vei stinge în exil, rătăcind departe de pă-mîntul patriei, după legea pe care ţi-ai rînduit-o chiar tu, în ţară străină vei îndura toate relele unei vieţi nemernice ; asta-i,simbria cuvenită păcătosului.

[1] Ultimele două rînduri din pledoaria lui Hipolit sunt obscifre, probabil corupte. Am tălmăcit alegînd interpretarea lui H. Berguin.

HIPOLIT

Vai mie, *ce* faci ? De ce nu vrei să aştepţi ? Timpul $ va dezvălui pentru mine adevărul. Nu mă goni din ţară ! 'i

TEZEU "

Ba da, dincolo de Pont şi de stîlpii lui Atlas [1] dacă mi-ar sta în putere ! Atît de mult urăsc obrazul tău !

HIPOLIT

Cum ? Fără să ţii seama de jurămintele mele, fără dovezi, neîntrebînd preoţii şi fără judecată mă vei zvîrli : din pămîntul ţării ?

TEZEU

Aceste tăbliţe nu sunt lucrul întâmplării, cum sunt yj cele ale preoţilor : învinuirea lor împotriva ta e vrednică de crezare. Iar păsărilor ce plutesc deasupra capetelor noastre le urez să zboare sănătoase [2].

HIPOLIT

Zeilor, de ce să nu-mi dezleg oare gura, cînd mi-e dat *m* să mă risipesc prin voi, cărora mă închin ? Nu, n-am să î vorbesc, tot nu m-ar crede cei care s-ar cuveni să mă f creadă si în zadar mi-as frînge jurămîntul ce mă leagă.

[1] Vezi p. 237, n. 2.

[2] Este vorba de' cleromanţie (de la *kleros* — zar), care se practica trăgîndu-se la sorţi dintre mai multe tăbliţe cu inscripţii sacre a uneia singure, din interpretarea căreia sacerdoţii încercau să desluşească viitorul insului. Tezeu respinge această formă de divinaţie, de parcă ar fi fost un atenian sceptic contemporan cu sofiştii ; de asemenea el nu se încrede nici în prevestirea viitorului după zborul păsărilor, aşa

cum se obişnuia în sanctuarul lui Zeus de la Dodon'.
294
TEZEU (ironic)
Ce suflet măreţ ! Mi-e scîrbă. Afară, ce mai aştepţi, pleacă din pămîntul strămoşesc !
HIPOLIT
încotro să mă duc, sărmanul de mine ? Ce gazdă va primi în casa lui pe surghiunitul apăsat de-asemenea învinuire ?
TEZEU
Du-te la gazda care îritîmpină cu plăcere pe ispititorii ce strică femeile oamenilor şi fac tovărăşie bună cu toate nelegiuirile.
HIPOLIT
Mi-e inima străpunsă, mă năpădeşte plînsul. Ţi se pare că sunt vinovat, dai crezare unor păreri.
TEZEU
Atunci trebuia să suspini şi să stai în cumpănă, cînd ai îndrăznit să o necinsteşti pe soţia tatălui tău.
HIPOLIT
O, ziduri ale casei, prindeţi glas, mărturisiţi că în mine nu se ascunde un păcătos !
TEZEU
^ Acum vrei să te sprijini pe martori muţi, dar leşul
acesta vorbeşte limpede despre vinovăţia ta.
HIPOLIT
Vai, de ce nu pot să mă privesc pe mine însumi şi să revărs lacrimi pentru suferinţele care mă copleşesc ?
295

TEZEU *(ironic)*
Te-ai deprins, într-adevăr, să te cinsteşti mai mult pe tine însuţi decît îndatoririle sfinte faţă de părintele tău, şi mai susţii că eşti drept.
HIPOLIT
O, mamă nefericită ! O, naştere amară ! Nu i-aş dori nici unui prieten să fie copil din flori.
TEZEU
Zvîrliţi-1 afară de-aici, servitorilor ! Nu mă auziţi ? El nu mai este decît un străin, v-am spus-o mai de mult l
HIPOLIT
Va fi vai de pielea celui care mă va atinge. Goneş-te-mă tu însuţi din ţară, dacă aceasta ţi-e voia.
TEZEU
Te voi goni, dacă nu te supui poruncilor mele ; exilul tău nu îmi trezeşte mila.
(Tezeu pleacă urmat de gărzi.)
HIPOLIT
Soarta mea e hotărîtă; aşa se pare. Nefericitul de mine ! Cunosc adevărul, dar nu ştiu cum să-1 rostesc.
(Se întoarce spre statuia şi altarul zeiţei Artemis.) O, tu zeiţa cea mai scumpă mie, fiica divinei Leto, Artemis, tovarăşa mea de car, tovarăşa mea de vînă-toare, voi pleca în surghiun departe de Atena cea slăvită. Rămîneţi cu bine, cetate şi glie a lui Erehteu [1]! Rămîi cu bine, şes al Trezenei, îmbelşugat de fericiri pentru vajnica tinereţe, te privesc pentru cea din urmă dată şi-ţi vorbesc.
[1] Vezi p. 246, n. 2.
Veniţi, voi, tinerii crescuţi laolaltă cu mine în tărîmu] acesta, luaţi-vă bun rămas de la mine, petreceţi-mă pînă la hotarele ţării ! Voi niciodată nu veţi întîlni, cu toate că părintele meu tăgăduieşte, un om mai fără de prihană
decît am fost eu.
(Hipolit pleacă împreună cu oamenii săi.)
CORUL **Strofa I**
Cînd ne stăruie-n*, minte,*
grija dumnezeiască
risipeşte mîhnirile noastre,

dar tăinuita speranţă că este o *pronie sus*
ne părăseşte în faţa
ursitelor omului
şi-a întîmplărilor lumii.
Neaşezare e totul, iară şi iară.
Nestatornica vreme îi mută
pe muritori în meleaguri
mereu mişcătoare.
Antistrofa I-
Rugile noastre am vrea
de la zei să ne-ntoarcă :
fericire, belşug şi pace
în inima nebîntuită de chinuri.
Să nu se adune în noi
nici prea aspră virtute
nici prea multă nimicnicie.
Zilnic si lesne gata
să ne schimbăm înclinările,
fie-ne dat să-ntîlnim mereu fericirea
de-a lungul vieţii.
296
297

L

Strofa II

\

Dar sufletul nostru se turbură,
cînd, peste nădejdile noastre,
întâmpinăm atîta nenoroc.
lată, pe astrul Atenei,
pe cel mai luminos
din cerul Hşladei,
l-am văzut, l-am văzut alungat
spre alte meleaguri
de părintele lui stîrnit de mînie.
O, nisip al ţărmului patriei,
stejăriş al munţilor noştri,
prin care vina lighioane
cu haita clinilor Iuţi
în preajma slăvitei Dictynna l
•^ **Antistrofa II** ' ***~i***
/ *El nu va mai duce în hamuri caii veneţi, să-i alunge pe^-ntinderea Limnei,*
cea răsunînd de copite-ncercate de goană. Muza neadormită,
care trezeşte de-a pururi freamătul lirei,
acum va fi mută
în strămoşescul palat.
Nu vor mai ~ji-ncununate cu flori,
în desişul pădurii
poienele moi de zăbavă
ale zeiţei născute de Leto.
Surghiunul tău, Hipolit,
va pune capăt certei fecioarelor, ţ
care tînjeau să încheie
Innnrl'nfS «-"----- "~ fl]

Epodă

Iar nouă, năpasta ce te-a izbit ne va face de neîndurat zilele noastre scăldate în lacrimi. . O, mamă nefericită, ai odrăslit în zadar l Clocotim de mînie faţă de zei l Vai, vai, Harilelor [1]*, surorilor sfinte, de ce-ngăduiţi să plece departe de glia ţării, departe de casa lui, biet omul acesta, nevinovat de urgia care-l doboară ?*

CORIFEUL

Priviţi ! Se-ndreaptă cineva în fugă spre palat, cu fruntea-ntunecată. E unul din oamenii lui Hipolit.

*(Intră crainicul.)^*

CRAINICUL

Femeilor, unde-i Tezeu, unde aş putea să-1 găsesc pe regele ţării ? Spuneţi-mi, dacă ştiţi ! E înăuntru, în palat ?

CORIFEUL

Iată regele, tocmai iese din casă.

(Revine în scenă Tezeu.)

__y„~i* ou *Htvueie*

logodnă si nuntă cu tine.

[1] Haritele, în vremuri străvechi divinităţi ale vegetaţiei, au devenit abia mai tîrziu simboluri ale graţiei, făcînd parte din alaiul zeului vinului dar şi din al Afroditei. In Beotia, de unde pare să se fi răspîndit cultul lor, zeiţele, numite graţii de latini, erau în număr de trei : Aglaia, Thalia şi Ejjphrosyne.

lezeu, vestea rea ce v-o aduc e vrednică să vă îndurereze : pe tine, pe cetăţenii Atenei şi pe toţi locuitorii pămîntului Trezenei.

TEZEU

Ce s-a întîmplat ? Ce pacoste nouă s-a mai abătut deodată peste două cetăţi vecine ?

CRAINICUL

Hipolit nu mai este, sau e tocmai pe moarte. Lumina e pe cale să se stingă pentru el, chiar dacă o mai zăreşte încă.

TEZEU ***(ironic)***

Cine 1-a lovit de moarte ? Poate avea vreun duşman căruia îi siluise nevasta, ca si mie.

CRAINICUL

Nu, a fost ucis de roţile carului său, în urma blestemului gurii tale, prin care 1-ai rugat pe tatăl tău, pe stăpînul atotputernic al mării, să-1 prăpădească.

TEZEU

O, zei ! Intr-adevăr, Poseidon, eşti părintele meu, căci tu mi-ai auzit blestemul. Cum a pierit ? Vorbeşte ! Cum 1-a izbit Dreptatea, cînd a căzut în capcană cel care m-a necinstit ?

CRAINICUL

In preajma ţărmului bătut de valuri, noi netezeam cu ţesala coamelor cailor si plângeam. Venise un om să ne

pamîntul ţarii, iuuu. B^1,i,, __

Apoi sosi chiar el si plînsul lui pe ţărm eră la iei ue ui=>v ca şi al nostru. In urma lui sîrguia un pîlc de prieteni de-o seamă cu el, care-i făcea alai.

La un răstimp, contenind să mai suspine, grăi : „La ce bună atîta mîhnire ? Trebuie să ascult poruncile tatălui meu. Slujitorilor, prindeţi-mi caii purtători de hamuri la car. Această ţară nu mai este a mea." îndată fiecare ne-am aşternut pe lucru si, mai repede chiar decît s-ar putea povesti, ne-am înfăţişat la stăpînul nostru cu telegarii înhămaţi. El apucă în mîini frîiele de pe marginea din faţă si, sărind, îşi potriveşte picioarele

în încălţările carului \

Apoi cu braţele spre cer se roagă zeilor : „O, Zeus, fă să mă sting, dacă sunt un mişel din fire, iar tatăl meu să simtă cît m-a nedreptăţit, fie că voi fi răposat, fie că voi mai privi încă lumina". După aceste cuvinte, luînd în mînă boldul, îşi îndemnă telegarii. Noi slugile, în jurul carului si-n preajma frîielor, ne însoţeam stăpînul pe drumul drept ce duce la Argos si la Epidaur [2].

~~"

Şi iată-ne ajunşi într-un loc singuratic, unde se ridică, dincolo de hotarul acestui pămînt, un ţărm stîncos ce mărgineşte Marea Saronică[3]. Acolo, ca şi cum Zeus tuna subpămînt, în adîncuri, un zgomot se năpusti din talazuri

[1] Pe locul vizitiului erau modelate amprentele în care acesta trebuia să-si aşeze picioarele. Cuvîntul grecesc folosit aici indică mai degrabă un soi de încălţări, poate că ţinînd de însăşi structura carului.
[2] De la Trezena se despart două drumuri care duc prin munţi, unul la Epidaur şi altul la Argos. Euripide îl pune pe Hipolit să urmeze un itinerar închipuit pe malul mării, care în părţile acelea se termină printr-un zid de stînci.
[3] Mai aproape de dimensiuni : golful Saronic, dintre Atica şi Argolida.

şi răsunară vaiete surde, cumplite auzului. Caii, ciulind urechile, îşi înălţară boturile în văzduh. Pe noi ne cuprinse o spaimă de copii. De unde suia glasul acesta ?
Uitîndu-ne departe, către- rîpele bătute de talazul sunător, am văzut o trîmbă nelumească de apă crescînd pînă ia, cer. Ea mi-a ascuns privirii Stîncile Skeironiene [1], acoperind şi Istmul şi piatra lui Asklepios[2]. Apoi, um-flîndu-se mereu şi spulberînd jur împrejur valuri albe de spumă clocotitoare, se rostogoli pînă pe ţărmul pe care-nainta cvadriga noastră.
Iar printre talazuri, din trîmbă înaltă de apă, marea lepădă un taur, o fiară sălbatică, al cărui muget umplu întreaga coastă şi, drept răspuns, mugi ecoul înfiorător. Era peste puterea omenească să priveşti asemenea arătare. Deodată armăsarii au fost năpădiţi de o spaimă fără seamăn. Stăpînul nostru, deprins prin lungă îndeletnicire cu năravurile cailor, strînge hăţurile în amîndouă mîinile, trage de ele, ca un corăbier de vîsle şi le trece peste mijloc şi se propteşte în ele spre spate. Dar telegarii, sfărîmînd în fălci zăbalele făurite la flacără, ţîşnesc în goană mare şi nu le pasă nici de braţul care-i mînă, nici de dîrlogi şi nici de carul bine întocmit. Cînd Hipolit, încrîncenat la cîrmă, vrea să le-ndrepte fuga peste cîm-pia moale, ivindu-se în faţa lor, ca să-i întoarcă, dihania de taur înnebuneşte caii. Iar cînd se dezlănţuie, turbaţi de groază, spre ţărmul stîncos, el îi urmează tăcut aproape de marginea carului.
Pînă la urmă, sub ameninţare, obada unei roţi se frînge de o piatră, carul se năruie şi se răstoarnă. Şi toate sunt doar rămăşiţe-ameslecate ; zboară în ţăndări spiţe, osii şi butuci de roată.

[1] Vezi p. 290, n. *2*.
[2] Iscusitul vindecător şi taumaturg, zeul ocrotitor al medicilor şi vracilor, era proslăvit la Epidaur, cetate în care i se înălţase cel mai celebru sanctuar.

Iar Hipolit, sărmanul, împleticit în şleauri, e tras pe jos în legături învălmăşite, şi capul său iubit se sparge de stînci, si carnea lui e sfîsiată si scoate ţipete îngrozitoare : „Staţi, telegarilor, hrăniţi la iesle de rnîinele mele, nu mă zdrobiţi de moarte ! O, năpraznic blestem al tatălui meu ! Veniţi, scăpaţi un om nevinovat, iertaţi-1
de chinuri !"
Eram noi mulţi care ardeam să-1 ajutăm, dar mersul nostru lînced ne păstra în urmă. In vremea asta, slobo-zindu-se din legături, ieşind din încîlceala hamurilor, nu ştiu cum, s-a prăbuşit, si-abia mai pîlpîia în el un capăt de suflare. Pe dată caii, laolaltă cu năpraznica dihanie de taur s-au făcut nevăzuţi undeva, nu ştiu unde, în
spatele stîncilor [1].
O, rege, eu sunt doar un rob din casa ta, dar niciodată n-as putea si nici.n-as vrea să cred că fiul tău este un ticălos. Nu, chiar dacă s-ar spînzura toate femeile lumii şi-ar înnegri cu scrisori de învinuire toţi pinii de pe muntele Ida, eu tot as stărui în credinţa că-i nevinovat.
CORIFEUL
Vai, s-a-mplinit năpastă după năpastă. Nimic nu poate să frîngă poruncile Sorţii.
TEZEU
M-am bucurat să-ţi ascult povestirea, din ură pentru omul acestor pătimiri; acum însă, plin de

smerenie faţă de zei, si amintindu-mi că-i vlăstarul meu, nu mai încerc pentru nenorocirea lui nici bucurie, nici întristare.

[1] „Taurul lui Euripide este o fiinţă reală sau o fantomă ? Greu de spus ! El nu atinge carul, nici caii, nici nu e rănit de Hipolit: el nu face decît să se ivească, fascinează, făptuieşte prin spaima prezenţei sale şi dispare dintr-odată, la fel cum s-a iscat. Totul e vag şi misterios în acest eveniment suprafiresc" (Weil).

_,_.....,__ — —.~~^, kj<a-i caram aici pe biet'uT"Hipolit ?'

Ori cum să ne purtăm, spre a fi pe placul inimii tale ? Stai si cumpăneşte ! Dacă vrei să-mi asculţi îndemnul' nu te arăta necruţător cu fiul tău strivit de nenoroc.

TEZEU

Aduceţi-1 aici, să-1 privesc în faţă pe cel care tăgăduia că mi-ar fi întinat culcuşul. Cuvintele mele şi pedeapsa cerului îl vor sili să recunoască.

(Crainicul pleacă.)

CORUL -«..„_

O, Kypris, tu faci să se-ncline sufletul nenduplecat al zeilor şi-al muritorilor l Alături de tine. Eros. cu pene smălţate împresură-n zbor năvalnic pământul

si talazul sonor al mării sărate. ; El farmecă inima înnebunită a celor pe care-i atinge cu aripa lui de aur, el stîrneşte jivinele munţilor şi lighioanele mărilor si cele hrănite de Glie [/] sub văpaia privirilor Soarelui,

el farmecă omul. O, Kypris, atoate regină, cu slavă doar tu stăpînind peste toate !

(In timp ce Tezeu şi Corul stau cu faţa spre statuia Afro-ditei, de partea opusă a scenei apare Artemis, cu tolbă şi arc.

tt

ĂRTEMIS

O, fiu *domnesc al lui Egeu, ascultă-mă, îţi poruncesc, îţi vorbeşte fiica divinei Leto, Ărtemis. /Nefericitule Tezeu,* (jie ce *te bucuri după cele întîmplate ? L-ai omorît pe fiul tău*

împotriva evlaviei.

Crezînd scornirilor viclene

ale soţiei tale, Fedra,

te-ai bizuit pe-nvinuiri nelimpezi,

în schimb e limpede năpasta

ce te loveşte.

De ce nu te afunzi,

copleşit de ruşine,

l Vezi p. 144, n. 1. Modernii, mai ales şcoala franceză, au veştejit adeseori, procedeul divinităţii suspendate în văzduhul scenei de o maşină, împotriva acestora G. Murray menţionează următoarele : „Apariţia zeului era conţinută în chiar esenţa concepţiei originare a dramei atice, aşa cum reiese limpede din cercetarea operei si mai ales a fragmentelor lui Eschil. Teofania era pe placul şi în spiritul publicului grecesc, pentru care zeii, urma-nizaţi, se amestecau atît de felurit în existenţa inşilor. Apoi, aproape întotdeauna, zeii nu apar doar ca să rostească nişte versuri sentenţioase, ci vin să aline şi să întărească eroii prin influenţa lor tainică, uraniană, într-adevăr, Dioscurii în *Electra* pun capăt cursei demente a răzbunării, la fel Atena din *Ifigenia în Taurida* închide izvorul vărsărilor de sînge, iar fecioara Ărtemis în Hipolit răscumpără suferinţele eroului printr-o prezenţă din altă lume, care împărtăşeşte parcă totodată si făgăduinţa unei resurecţii, dincolo de bine şi de rău."

cu trupul De ce nu să te *străm.* departe d *Căci nu-ti*

TM[1] *[1]

Tartaros [în]

rp ... *~^*[a] în mijlocul scenei*)

Pezeu, iţi voi spur-^ [f] . , , [cenei'] ta. Desigur că n-am ^[e] tot adevţui despre nenorocirea durerea. Am venit aS*-[a]?uc «Snare, ci îţi voi adînd fiului tău a fost dreaS- [ţj] [do][Ved]esc deplin că inima slavă şi să-ţi [de2vălu]f>ta Pentru [Ca el să] ^ ^TM* într-un fel. totodată «,- *P^^pa* an^ită [a soţiei ta]e ^

Zeiţa cea mai harul fecioriei 2, a stîr îndrăgostească de fiul Kypris, i-a fost dat să unei doici care i-a de sub jurămîntul tăcerii.
Hipolit, avînd o
, "Ca
care ne desfătăm fa l ei pe Fedra, să se . ^tărîtă s-o biruie Pe £e.Voia ^ Prin urzelii *îmhl* tău această patimă, , nr^,- j
îndemnurile ei, dar fiin ;ta, dreaPa.. nu s-a lăsat ispitit de călcat legămîntul sfînt în. ac.elf J
«mp evlavios nu si-a Fedra, temîndu-se că vk A Cmd a fost urgisit de tine scrisoare mincinoasă şi * data ln ^ileag, a scris această printr-o viclenie, în car^ ;nceroat s^1 P^rdă pe fiul tău
tu ai crezut.
Vai mie !
TEZBU
1 In cosmografia elină - f
tărîmuri : deasupra cerul şi " r^gu . lumii era tul, iar dedesubt înneguratu j'*" tiţi şi învinşi, locul de osînd^ „
2 Artemis împreună cu mai veche şi mai slăvită" ^ căzut niciodată în puterea A ţ
-în
eter
^hisokrea e lor vnovati
şi Hestja st'ăpîna focului singu^ '
ARTEMIS
r^Plp te sfîsie Te/eu. Stai locului si-ascultă Cuvintele mele te snş! amarnic , lţi aminteşti ca urmarea, sa poţi SUSI , ,ăll nSrintе ti-a făgăduit sa-ţi poseidon, dumnezeiescu tău Pannte ţi 8te_a. împlinească trei rugaciun^ Ş^ u ^^^i spre nimi-de una împotriva fiului f^,"ul ^ valurilor mării, tatăl tău, cirea vreunui duşman Stapu aul vam fâgă_
în larga lui bunăvoinţa faţa **de** tane P_n ^
şi ţi-ai ucis feciorul.
TEZEU
Stăpînă, lasă-mă să mor !
ARTEMIS
Ai făptuit un păcat îngrozitor, însă cu toată greşeala ta, mai poţi să dobîndeşti iertare. Kypris a vrut să se petreacă astfel, ca să-şi îndestuleze mînia. Printre zei domneşte o lege : nu-şi îngăduie nimeni să se împotrivească dorinţelor unuia dintre noi, ci veşnic îi lăsăm fiecăruia cale deschisă [1]. Să ştii limpede că eu, dacă nu mi-ar fi teamă de Zeus, n-aş fi îndurat astăzi ruşinea de a-1 lăsa pradă morţii pe omul cel mai drag dintre toţi muritorii.
,
In privinţa păcatului tău, mai întîi grozăvia lui o micşorează neştiinţa, apoi, odată cu moartea soţiei tale s-a prăpădit şi orice temei, care rostit ar fi putut să-ţi atingă inima. Astfel noianul nenorocilor s-a revărsat mai
1 Această lege, necunoscută de Homer, născocită poate de Eu-ripide, din necesităţi dramatice sau poate din năzuinţa poetului tragic de a reforma sistemul teologic moştenit, a fost adeseori invocată mai tîrziu de Ovidiu.

J
ales peste tine, dar suferinţa ta e si a mea, căci zeii nu se bucură de moartea evlavioşilor, în schimb îi spulberă pe **fflfe** nelegiuiţi, laolaltă cu fiii şi casele lor.
/TfimnlH- -'-•--
(Hipolit, plin de sînge, apare tîrîndu-se, vînătorilor.)
CORIFEUL
Iată-l, nefericitul vine spre noi.
Vai, carnea lui cea tînără
şi crestetu-i bălai
sunt însemnate de răni!
O, casă chinuită l
Ce dolii gemene fulgerate de zei răvăşesc palatul acesta ?

HIPOLIT
Vai, vai, amar şi vai! Nefericitul de mine ! Blestemul nedrept şi prea sigur al unui părinte nedrept mi-a schilodit făptura. Vai, oropsitul de mine, m-am petrecut din viaţă. Prin cap mă străbat năpraznice junghiuri, răul îmi zguduie creierii. Staţi, nu mai pot,
o clipă de răgaz fiinţei mele sfărîmate ! O, car blestemat şi fugari nutriţi-de mîinile melc l Voi m-aţi nimicit, voi m-aţi omorît. Vai, vai, în numele zeilor, cu grijă, oamenii mei!
308
sprijinit de braţele
'
Mîinile voastre abia să atingă
trupul meu sfîşiat.
Ce mînă mi s-a proptit
în dreapta pe coaste ?
Ridicaţi-mă blînd,
potriviţi-vă mişcările molcom,
ca să-l aduceţi pe năpăstuitul
orbeşte lovit de *blestemul tatălui său.*
O, Zeus, o, Zeus, întoarce-te spre mine !
Eu preasmeritul şi temătorul de zei
eu, muritorul cel mai fără prihană,
alunec sub pămînt,
la-ntîmpinarea cu Hades.
O, viaţa mea s-a risipit!
în zadar m-am trudit să ţiu
cucernic faţă de oameni.
Vai, vai, amar şi vai!
încă un junghi, încă un junghi mă străpunge.
Lăsaţi-mă aici, sărmanul de mine l
Sosească duhul morţii, vindecătorul l
Voi mă ucideţi încă odată,
voi mă ucideţi, nefericitul de *mine.*
Vă rog din suflet o lance,
o lance bine-ascuţită,
să mi-o împlînt în piept
şi să mă nărui
în somnul din urmă.
O, blestem urgisit al tatălui meu l
Fără-ndoială, un neam înnecat în sînge,
strămoşi de demult şi grei de păcate
au căzut peste mine, fără cruţare \
[1] Hipolit pare să spună că pătimeşte pentru crima tatălui său, spre ispăşirea uciderii Pallantizilor. După Humbert ar fi o aluzie la spiţa sîngeroasă şi blestemată a lui Tantal şi Pelops, cu care se înrudea prin bunica lui, Aithra. (Vezi arborele genealogic.)
309
Şi pentru ce, cină n-am săvîrşit păcat ?
Vai mie, ce să rostesc
şi cum să aflu mîntuire
din această durere neistovită ?
O, Hades, cernitule, fii milostiv,
peste nefericirea mea
coboară noaptea şi somnul l
ARTEMIS
Biet suflet, crunt e jugul sorţii tale. Te-a nimicit nobleţea sufletului tău.
HIPOLIT
O, răsuflare de parfum dumnezeiesc, te simt din miezul chinurilor mele şi trupul mi se face parcă mai uşor. Aici, în locul acesta, se află divina Artemis.

ARTEMIS Aici se află, sărmane, zeiţa ta preaiubită.
HIPOLIT Tu vezi, stăpînă, unde am ajuns, nefericitul de mine.
ARTEMIS
Te văd, însă ochilor mei nu li se-ngăduie să verse lacrimi.
HIPOLIT Nu mai trăieşte vînătorul tău şi credinciosul tău...
ARTEMIS Nu mai trăieşte, dar mi-e scump şi-n clipa morţii.
310
]
HIPOLIT Crescătorul cailor tăi, paznicul statuilor tale,.,
ARTEMIS Afrodita, nemernica, e urzitoarea nelegiuirii.
HIPOLIT
Vai mie, acum recunosc dumnezeirea prin care m-am sfîrşit.
(
ARTEMIS
Neînchinarea ta o jignise, te ura pentru virtutea ta. HIPOLIT
wJr
fâfi Ea singură, e limpede, a stins trei muritori.
ARTEMIS Pe tine, pe tatăl tău si pe soţia lui.
HIPOLIT Te plîng şi pe tine, tată năpăstuit.
ARTEMIS Şi el a fost înşelat de uneltirile zeiţei.
HIPOLIT Amarnică ţi-e durerea, tată nefericit !
TEZEU M-am istovit, copilul meu, mi s-a dus bucuria vieţii.
HIPOLIT Te plîng mai mult decît pe mine, pentru greşeala ta.
331
De ce nu pot, copile, să mor în locul tău ?
HIPOLIT O, cruntele daruri ale părintelui tău, Poseidon !
ŢEZEU
O, gura mea de nu le-ar fi cerşit în veci !
HIPOLIT Tot m-ai fi ucis, erai atît de mîniat pe mine.
TEZEU Dreapta judecată mi-o stricaseră zeii.
HIPOLIT
De ce nu i se îngăduie neamului omenesc să-i blesteme pe cei de sus ?
ARTEMIS
Nu blestema, trupul tău poate să coboare în beznele de sub pămînt, dar zeii nu vor lăsa nepedepsită mînia revărsată asupra ta *de* Kypris, pentru c-ai fost un suflet evlavios şi bun. Eu însămi te voi răzbuna, cu arcul meu ce nu greşeşte ţinta, această mînă va doborî un alt muritor, pe cel mai scump dintre iubiţii Afroditei [1].
Iar ţie, sărmane, în schimbul suferinţelor tale, îţi voi dărui cea mai înaltă slavă în cetatea Trezenei. Fecioarele neîntinate, înainte de nuntă, îţi vor închina pletele lor retezate, iar în trecerea timpului îţi vor hărăzi necon-

[1] Gîndul ascuns de răzbunare urzit de zeiţă îl are în vedere, fără îndoială, pe frumosul Adonis, zeul de obîrşie semitică al vegetaţiei, ibovnicul Afroditei. El a pierit sfîrtecat de un mistreţ fioros, trimis de Artemis : din sîngele lui revărsat au răsărit anemonele.

fOf- **temt CUiesun ue** UU<_CLC **90. ici^*nm.*** **,^ „ j.**_____
™. pururi prilej de cîntece triste si dragostea ce-ai stîrnit-o [J] " în Fedra, nici ea nu *va* cădea fără nume în ceaţa uitării. Iar tu, fiul moşneagului Egeu, ia-ţi copilul în braţe,
strînge-1 la pieptul tău, căci fără voie 1-ai făcut să moară.
Cînd curge din voinţa zeilor, rătăcirea omului e socotită
firească.
Te rog fierbinte, Hipolit, să nu-1 urăşti pe tatăl tău, singur destinul te-a lovit. Bun rămas. N-am îngăduinţă să privesc leşuri, nici să mă pîngăresc din răsuflările celor ce stau să moară, şi văd că tu te-apropii de răul de pe urmă.
(Artemis dispare.)
f

HIPOLIT
Cu bine, drum bun, fericită fecioară, desprinde-te lesne de lunga noastră petrecere laolaltă. Las, după voia ta, să-rni cadă orice ură faţă de tata ; întotdeauna m-am supus cuvintelor tale.
Vai, peste ochii mei coboară bezna. Ţine-mă tată, sprijină-mi trupul !
TEZEU *(ţinîndu-l în braţe)*
Vai mie, fiul meu, ce faci ? Vrei să mă frîngi!
HIPOLIT Am ajuns la uşile morţii, le văd deschise.
TEZEU
Vrei să mă părăseşti eu inima nelimpezită de păcatul
HIPOLIT Nu, nu ! Te iert de moartea mea.
313
.:!
TEZEU Ce spui ? Mă ierţi de vina sîngelui vărsat ?
HIPOLIT Jur, mi-e martoră fecioara cu arcul neînvins.
TEZEU
Preascumpul meu copil, cîtă mărinimie dezvălui îr tine !
HIPOLIT Rămîi cu bine, tată, rămîi cu bine, rămîi cu bine.
TEZEU Suflet cucernic şi plin de virtute !
HIPOLIT .
Roagă-te cerului pentru fii legiuiţi care să-mi semene.|
TEZEU Nu mă părăsi, copilul meu, fii dîrz !
HIPOLIT .
Mi s-a topit dîrzenia, tată, mă sting. Acoperă-mi de-1 grabă faţa cu un văl.
(Moare în braţele lui Tezeu l)
[1] în lumina unor tradiţii italice, care au identificat-o din secolul al Vl-lea pe Artemis cu Diana, fiul lui Tezeu a fost înviat din morţi de către medicul taumaturg Asclepios. A/"-' ~" - fecioară 1-a luat cu sine si 1-a rînduit să o slujeas^.? m sanctuarul ei de la Aricia, pe malul lacului Nemi, lîngă Roma, unde era venerată ca *Diana Nemorensis,* Diana Pădurilor. Aci Hipolit se chema *Virbius,* nume care se presupunea că înseamnă „cel ce a vieţuit de două ori."
314
TEZEU
O, tărîm slăvit al Pallas Atenei, ce om ales ai pierdut ! Vai mie, sărmanul ! N-am să uit niciodată, o, Kypris,
pedepsele tale !
(Intră abătut *în palat urmat de bărbaţii ce poartă trupul lui Hipolit.)*
CORUL
Pentru toţi cetăţenii căzu deopotrivă doliul acesta năpraznic. _ Vor *curge şuvoaie de lacrimi, căci jalea şi plînsul In moartea celor puternici răsună şi freamătă-n lume* *.

i Se crede că, în aceste versuri, corul se tînguie pentru moartea marelui Perlele, stins în 429, anul reprezentam traj
315
^f t/S-t
***V.
\LDG C
l eu s—
Peiops —Hippodamia
*litra —**fgeu***
Pe/op fff/sr*
H/PSIH
Isua ~ furgpt
Taurul— Pasiphat — Minotaurul
Afreu — Aerape
STDIt POLYDfUKES Helem CLJTEMN[STRA~-AGAMfM!IDH MeneHos-Heitna
Deucaiior Catreus Anadna FFDOA
Chrysothimis [LECTKA IfISfMIA OKfSTt
CUPRINS
Prefaţă .'.••• Tabel cronologic • *Cuvînt despre traducere*

-—Hecuba .
X~Electra . - • •
Xjfigenia în Taurida .
Hipolit . • • •
Arbore genealogic .
V
XXIX XXXIX
l
73 153 235
317

-

j

BIBLIOTECA **FACUU.**
Lector : VICTOR IOVA Tehnoredactor : ELENA CALUGARU
Bun de tipar 3.XI.1976. Tiraj 13.115 exemplare broşate. Coli ed. 15,55. Coli tipar 11,375.
Tiparul executat sub comanda nr.
5.159 la întreprinderea poligrafică
Bacău, str. Eliberării nr. 63.
REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA